# RETTENS DOM (Fjerde Udvidede Afdeling)

14. september 1995 *

I de forenede sager T-480/93 og T-483/93,

**Antillean Rice Mills NV**, Bonaire (De Nederlandske Antiller),

**Trading & Shipping Co. Ter Beek BV**, Amsterdam (Nederlandene),

ved advokaterne Paul Glazener og Winfred Knibbeler, Rotterdam, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Marc Loesch, 11, rue Goethe,

og

**European Rice Brokers AVV**, Oranjestad (Aruba),

* Processprog: nederlandsk.

**Alesie Curaçao NV**, Willemstad, Curaçao (De Nederlandske Antiller),

**Guyana Investments AVV**, Oranjestad (Aruba),

ved advokat Johan Pel, Amsterdam, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Luc Frieden, 62, avenue Guillaume,

sagsøgere,

mod

**Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber** ved de juridiske konsulenter Étienne Lasnet og Thomas van Rijn samt Marc van de Woude, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

støttet af

**Rådet for Den Europæiske Union** ved Guus Houttuin, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos direktør Bruno Eynard, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer,

**Den Franske Republik** ved directeur adjoint Edwige Belliard og sous-directeur Catherine de Salins, Udenrigsministeriets direction des affaires juridiques, samt secrétaire des Affaires étrangères Claude Chavance, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Den Franske Ambassade, 9, boulevard du Prince Henri,

**Den Italienske Republik** ved avvocato dello Stato Danilo Del Gaizo og med valgt adresse på Den Italienske Ambassade, 5, rue Marie-Adélaïde,

intervenienter,

angående påstande om annullation af Kommissionens beslutning 93/127/EØF af 25. februar 1993 om indførelse af beskyttelsesforanstaltninger vedrørende ris med oprindelse i De Nederlandske Antiller (EFT L 50, s. 27), og af Kommissionens beslutning 93/211/EØF af 13. april 1993 om ændring af beslutning 93/127 af 25. februar 1993 (EFT L 90, s. 36), samt om, at Kommissionen dømmes til at erstatte sagsøgerne den skade, de har lidt og vil kunne lide som følge af vedtagelsen af de nævnte beslutninger,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne R. Schintgen, C.P. Briët, R. García-Valdecasas og C.W. Bellamy,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 24. marts 1995,

afsagt følgende

## Dom

### Sagens faktiske omstændigheder

*De relevante retsregler*

1 De Nederlandske Antiller er et af de oversøiske lande og territorier (herefter »OLT«), der er associeret med Det Europæiske Økonomiske Fællesskab. Reglerne om OLT's associering med Fællesskabet findes i EF-traktatens fjerde del (herefter »traktaten«) og i Rådets afgørelse 91/482/EØF af 25. juli 1991 (EFT L 263, s. 1, herefter »OLT-afgørelsen«), der blev vedtaget med hjemmel i traktatens artikel 136, stk. 2.

2 I traktatens artikel 133, stk. 1, er det bestemt, at varer med oprindelse i OLT ved indførsel til medlemsstaterne nyder godt af den fuldstændige afskaffelse af told mellem medlemsstaterne, som gradvis finder sted i overensstemmelse med traktatens bestemmelser. Artikel 101, stk. 1, i OLT-afgørelsen indeholder en bestemmelse om, at varer med oprindelse i OLT fritages for told og afgifter med tilsvarende virkning ved indførsel i Fællesskabet. I samme artikels stk. 2 er det desuden bestemt, at varer, som ikke har oprindelse i OLT, og som frit kan omsættes i et OLT, og som genudføres i uændret stand til Fællesskabet, fritages for told og afgifter med tilsvarende virkning ved indførsel i Fællesskabet, såfremt der for varerne i det pågældende OLT er betalt told eller afgifter med tilsvarende virkning på et niveau, som mindst svarer til den told, som i Fællesskabet opkræves ved indførsel af disse varer med oprindelse i tredjelande, som er omfattet af en mestbegunstigelsesklausul, og såfremt varerne ikke har været omfattet af hel eller delvis fritagelse for eller godtgørelse af told eller afgifter med tilsvarende virkning og ledsages af et eksportcertifikat.

3 I OLT-afgørelsens artikel 108, stk. 1, første led, henvises til bilag II til OLT-afgørelsen (herefter »bilag II«) hvad angår definitionen af begrebet varer med oprindelsesstatus og metoderne for administrativt samarbejde i forbindelse hermed.

4 Efter artikel 1 i bilag II anses en vare for at have oprindelse i OLT, Fællesskabet eller i en stat i Afrika, Vestindien og Stillehavet (herefter »AVS-staterne«), hvis den enten er fuldt ud fremstillet eller tilstrækkeligt forarbejdet dér.

5 Efter artikel 2, stk. 1, litra b), i bilag II anses som varer, der fuldt ud er fremstillet i OLT eller i Fællesskabet eller i AVS-staterne »vegetabilske produkter, der er høstet dér«.

6 Efter artikel 3, stk. 1, i bilag II anses materialer uden oprindelsesstatus for at have undergået tilstrækkelig bearbejdning eller forarbejdning, når den fremstillede vare henføres under en anden toldposition end den, hvorunder alle de materialer, der ikke har oprindelsesstatus, og som er blevet anvendt til fremstillingen, tariferes.

7 Endelig er det i artikel 6, stk. 2, i bilag II bestemt, at såfremt varer, der fuldt ud er fremstillet i Fællesskabet eller i AVS-staterne, bearbejdes eller forarbejdes i OLT, anses de som værende fuldt ud fremstillet i OLT.

8 Siden 1967 har der eksisteret en fælles markedsordning for ris, som for tiden er omhandlet i Rådets forordning (EØF) nr. 1418/76 af 21. juni 1976 om den fælles markedsordning for ris (EFT L 166, s. 1), der omfatter en interventionspris for uafskallet ris, eksportrestitutioner og importafgifter. Afgifternes størrelse afhænger af risens oprindelsesland. For AVS-staternes vedkommende opkræves der inden for rammerne af et toldkontingent på 125 000 tons afskallet ris og 20 000 tons brudris en nedsat afgift.

9 Endvidere tilskynder Rådets forordning (EØF) nr. 3878/87 af 18. december 1987 om produktionsstøtten for visse rissorter (EFT L 365, s. 3) Fællesskabets producenter til at dyrke ris af indica-type. Rådets forordning (EØF) nr. 3763/91 af 16. december 1991 om særlige foranstaltninger for visse landbrugsprodukter til fordel for de oversøiske franske departementer (EFT L 356, s. 1) har til formål at fremme risdyrkningen i Fransk Guyana samt støtte afsætningen og markedsføringen af ris i Guadeloupe og Martinique, der er tre franske oversøiske departementer (herefter »OD«). I denne sammenhæng bemærkes det, at ifølge traktatens artikel 227, stk. 2, gælder bestemmelserne om de frie varebevægelser og landbruget, med undtagelse af artikel 40, stk. 4, for OD, der for så vidt er en del af Fællesskabet.

*Faktiske omstændigheder*

1. *Rismarkedet i Fællesskabet*

10 Der er i hovedsagen tre rissorter. Rundkornet ris, halv-langkornet ris og langkornet ris. I Fællesskabet har kun halv-langkornet ris, der også kaldes japonica-ris, og som navnlig indtages i Fællesskabets sydlige medlemsstater, og langkornet ris, der også kaldes indica-ris, der navnlig indtages i de nordlige medlemsstater i Fællesskabet, betydning.

11 Frankrig, Italien og Spanien er de eneste af Fællesskabets medlemsstater, der dyrker ris. Det drejer sig navnlig om japonica-ris, som der er en overskudsproduktion af. Forordning nr. 3878/87 (jf. ovenfor, præmis 9) har til formål at fremme produktionen i Fællesskabet af ris af indica-type.

12 De forskellige rissorter skal forarbejdes for at kunne anvendes som levnedsmiddel. Efter høsten afskalles risen, hvorefter den slibes i flere omgange.

13 Prisen på ris er stigende med forarbejdningsgraden. Forarbejdningsgraden er derfor altid angivet med prisen eller den afgift, risen er pålagt. Normalt sondres mellem fire forarbejdningstrin:

— Uafskallet ris: Det er den ris, der høstes. Denne er uegnet som levnedsmiddel.

— Afskallet ris (»brown rice«), hvorfra skallerne er fjernet. Den kan anvendes som levnedsmiddel, men kan også forarbejdes yderligere.

— Delvis sleben ris: ris, hvorfra en del af sølvhinderne er fjernet. Denne ris er et halvfabrikata, der normalt sælges med henblik ikke på forbrug, men på yderligere forarbejdning; da denne ris har beholdt en del af sølvhinden, er den normalt ikke så let fordærvelig som sleben ris.

— Sleben ris: færdigforarbejdet ris, hvorfra skallerne og sølvhinderne er helt fjernet.

14 Forarbejdningen af uafskallet ris til sleben ris kan finde sted i én eller flere arbejdsgange. Følgelig kan uafskallet ris, afskallet (»brown rice«) og delvis sleben ris være råstof for producenterne af sleben ris. Forud for risens forarbejdning kan gå en tørring. Den uafskallede ris anbringes her i varmt vand under tryk, koges og tørres. Først derefter afskalles og slibes den. Det færdige produkt betegnes herefter tørret ris, hvis korn er mere tørre og mere nærende end sleben ris.

15 Produktionen i Fællesskabet af langkornet sleben ris udgør ca. 25% af det samlede forbrug i Fællesskabet. De øvrige 75% hidrører fra tredjelande, og navnlig fra De Forenede Stater og Thailand.

2. *Rissektoren på Antillerne*

16 Sagsøgerne i sag T-480/93 er Antillean Rice Mills NV (herefter »ARM«) og Trading & Shipping Co. Ter Beek NV (herefter »Ter Beek«). Førstnævnte selskab tager sig af forarbejdning på De Nederlandske Antiller af »brown rice«, der er indført fra Surinam og Guyana, og som forarbejdes til delvis sleben ris. Det andet driver navnlig handel med ris og importerer herved »brown rice« fra Surinam og Guyana til De Nederlandske Antiller med henblik på risens forarbejdning dér ved ARM til delvis sleben ris, og eksporterer desuden delvis sleben ris fra De Nederlandske Antiller til Fællesskabet.

17 Sagsøgerne i sag T-483/93 er European Rice Brokers AVV (herefter »ERB«), Alesie Curaçao NV (herefter »Alesie«) og Gane Investments AVV (herefter »Guyana Investments«). Førstnævnte selskab handler med ris. Det foretager i den forbindelse indkøb eller lader foretage indkøb for dets regning af ris i Surinam og Guyana og eksporterer til Fællesskabet delvis sleben ris, som er forarbejdet på De Nederlandske Antiller af Alesie, der også står for produktets forsendelse i ERB's navn og for dette selskabs regning. Endelig driver Guyana Investments — der er søsterselskab til ERB — virksomhed med indkøb af uafskallet ris i Guyana og forarbejdning af denne uafskallede ris til »brown rice«, som det derefter sælger til ERB.

3. *Tvistens forhistorie*

18 Før Kommissionen indførte de beskyttelsesforanstaltninger, der er genstand for nærværende sag, havde den to gange modsat sig, at ris fra Antillerne blev indført afgiftsfrit til Fællesskabet. Første gang det skete var kort tid efter begyndelsen af indførslerne i de første måneder af 1992, da Kommissionen var af den opfattelse, at landbrugsvarer ikke var omfattet af afgiftsfritagelsesbestemmelserne i OLT-afgørelsens artikel 101. Efter et grundigt samråd mellem Kommissionen og den nederlandske regering, der havde henvendt sig til Kommissionen, opgav Kommissionen denne fortolkning. Anden gang var i sommeren 1992, da Kommissionen gjorde gældende, at den forarbejdning, som risen gennemgik på De Nederlandske Antiller ikke var så omfattende, at den delvis slebne ris, som blev eksporteret derfra, kunne anses for at hidrøre fra De Nederlandske Antiller i henhold til oprindelsesreglerne i artikel 6, stk. 2, i bilag II til OLT-afgørelsen (jf. ovenfor, præmis 7). Den nederlandske regering henvendte sig endnu en gang til Kommissionen og udvirkede, at dette synspunkt blev frafaldet.

19 Ved skrivelse af 28. oktober 1992 anmodede den franske regering Kommissionen om at træffe beskyttelsesforanstaltninger vedrørende ris hidrørende fra OLT i medfør af artikel 109 i OLT-afgørelsen. Ved skrivelse af 14. december 1992 meddelte den yderligere oplysninger til støtte for denne anmodning.

20 Den italienske regering henvendte sig ved skrivelse af 27. november 1992 til Kommissionen og fremsatte den samme anmodning.

21 Den 21. december 1992 trådte Det Rådgivende Udvalg for Beskyttelsesforanstaltninger uformelt sammen for at drøfte de foranstaltninger, som Kommissionens tjenestegrene overvejede at træffe. Dette møde forberedte den officielle rådslagning i henhold til artikel 1, stk. 3, i bilag IV til OLT-afgørelsen.

22 Den 23. december 1992 besluttede Kommissionen i medfør af artikel 1, stk. 2, i bilag IV til OLT-afgørelsen at indføre beskyttelsesforanstaltninger. Samme dag mødtes Kommissionens tjenestegrene med repræsentanter for den nederlandske regering for at drøfte de påtænkte foranstaltninger.

23 Ved skrivelse af 23. december 1992 opfordrede Kommissionen medlemmerne af Det Rådgivende Udvalg for Beskyttelsesforanstaltninger til skriftligt at udtale sig om de foranstaltninger, Kommissionen agtede at træffe.

24 Den 11. januar 1993 trådte det rådgivende udvalg sammen efter anmodning fra den nederlandske repræsentant, der havde modsat sig, at sagen blev behandlet skriftligt. Under udvalgets forhandlinger viste det sig, at syv medlemsstater var enige i og en medlemsstat imod de påtænkte foranstaltninger, mens en medlemsstat forbeholdt sig sin stillingtagen og tre medlemsstater ikke var repræsenteret.

25 Ved skrivelse af samme dato foreslog den nederlandske regering som et kompromis, at der blev fastsat en relativ mindstepris, svarende til 120% af importafgiften ved import til Fællesskabet af afskallet langkornet ris hidrørende fra tredjelande med en absolut mindstepris på 710 USD pr. ton.

26 Den 12. januar 1993 blev der efter anmodning fra den nederlandske regering holdt endnu et møde mellem dennes repræsentanter og Kommissionens tjenestegrene. De berørte virksomheders repræsentanter deltog i dette møde. På dette foreslog den nederlandske regerings repræsentant, at de nederlandske myndigheder skulle fastsætte en mindste importpris, ved hvis beregning Fællesskabets referenceordning skulle overholdes, mens ris fra OLT skulle være omfattet af en ordning, der var gunstigere end ordningen for ris af anden oprindelse. Konkret skulle denne relative mindstepris fastsættes til 120% af importafgiften ved import af uafskallet langkornet ris med en absolut mindstepris på 710 USD. Kommissionen har i den forbindelse gjort gældende, at det på mødet udformede forslag ikke gik ud fra afgiften på uafskallet ris, men på afgiften for delvis sleben ris.

27 Den 14. januar 1993 udstedte De Nederlandske Antillers finansminister en anordning om fastsættelse af en relativ mindstepris svarende til 120% af importafgiften ved import af delvis sleben langkornet ris til Fællesskabet med en absolut mindstepris på 710 USD for udførslerne af delvis sleben ris.

28 Ved skrivelse af 14. januar 1993 fra De Nederlandske Antillers ministerpræsident og skrivelse af 15. januar 1993 fra Nederlandenes faste repræsentant (se bilag 2 og 3 til duplikken i sag T-480/93 og sag T-483/93) fik Kommissionen meddelelse om, at der var blevet indført en eksportmindstepris svarende til 120% af importafgiften for delvis sleben ris.

29 Den 25. februar 1993 udstedte Kommissionen beslutning 92/127/EØF om indførelse af beskyttelsesforanstaltninger vedrørende ris med oprindelse i De Nederlandske Antiller (EFT L 50, s. 27). Ifølge denne beslutnings artikel 1, stk. 1, er »overgang til fri omsætning i Fællesskabet med fritagelse for importafgift af delvis sleben ris ... med oprindelse i De Nederlandske Antiller ... betinget af, at toldværdien ikke er lavere end en mindstepris svarende til 120% af importafgiften for den pågældende slebne ris i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1418/76«. Ifølge samme artikels stk. 2 måtte den i stk. 1 omhandlede mindstepris ikke være lavere end en absolut mindstepris (»gulvpris«) svarende til 546 ECU pr. ton delvis sleben

ris. I samme stykke var det bestemt, at denne gulvpris fra den 1. marts 1993 månedligt skulle forhøjes med 3,5 ECU pr. ton. Den beskyttelsesforanstaltning, Kommissionen havde truffet, adskilte sig fra foranstaltningen ifølge førnævnte ministerielle anordning på et enkelt punkt, idet den derved fastsatte gulvpris var højere (546 ECU pr. ton, dvs. 775,26 USD med en månedlig forhøjelse fra den 1.3.1993 på 3,5 ECU pr. ton).

30 Den 1. marts 1993 indbragte den nederlandske regering i medfør af artikel 1, stk. 5, i bilag IV til OLT-afgørelsen Kommissionens beslutning for Rådet med anmodning om, at foranstaltningen blev udsat.

31 Den 8. marts 1993 behandlede Rådet den af Kommissionen indførte beskyttelsesforanstaltning, men vedtog ikke nogen anden afgørelse. Ifølge sagsøgerne foreslog Kommissionen under det møde, der blev afholdt herom, at den pågældende beslutning blev taget op til fornyet behandling.

32 Den 16. marts 1993 holdtes et møde, hvori deltog Kommissionens tjenestegrene og repræsentanter for den nederlandske, den franske og den italienske regering.

33 Den 2. april 1993 trådte Det Rådgivende Udvalg for Beskyttelsesforanstaltninger atter sammen. Kommissionen forelagde udvalget et forslag til afgørelse om ændring af beslutning 93/127 af 25. februar 1993. Fire medlemsstater bifaldt dette forslag, tre medlemsstater havde indsigelser mod det, mens to medlemsstater forbeholdt sig deres stillingtagen og tre medlemsstater ikke var repræsenteret.

34 Den 13. april 1993 vedtog Kommissionen beslutning 93/211/EØF om ændring af beslutning 93/127 af 25. februar 1993 (EFT L 90, s. 36). Heri blev den absolutte mindstepris fastsat til 550 ECU pr. ton (dvs. 801,19 USD) og den relative mindstepris (svarende til 120% af importafgiften på delvis sleben langkornet ris) samt de månedlige forhøjelser ophævet.

35 Den 16. juni 1993 vedtog Kommissionen beslutning 93/356/EØF om ophævelse af beslutning 93/127 af 25. februar 1993 (EFT L 147, s. 28).

## Retsforhandlinger

36 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 10. maj 1993 har sagsøgerne ARM og Ter Beek anlagt den som sag C-271/93 registrerede sag.

37 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 14. maj 1993 har sagsøgerne ERB, Alesie og Guyana Investments anlagt den som sag C-281/93 registrerede sag.

38 Den 3. august, den 13. september og den 23. september 1993 har Rådet, Den Franske Republik og Den Italienske Republik til Domstolens Justitskontor indgivet begæring om at måtte intervenere i sagerne til støtte for sagsøgtes påstande.

39 Ved kendelse af 27. september 1993 har Domstolen i henhold til artikel 3 i Rådets afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (EFT L 319, s. 1), som ændret ved Rådets afgørelse 93/350/Euratom, EKSF, EØF af 8. juni 1993 (EFT L 144, s. 21), henvist de foreliggende sager til Retten. Sagerne er blevet indført i Rettens register som sag T-480/93 og sag T-483/93.

40 Ved kendelser afsagt den 23. november 1993 har formanden for Rettens Første Afdeling imødekommet begæringerne om intervention til støtte for sagsøgtes påstande.

41 ARM har på tidspunktet for indleveringen af replik frafaldet sine erstatningspåstande.

42 Efter afslutningen af den skriftlige forhandling har sagsøgerne i sag T-483/93 ved skrivelse af 17. juni 1994 indgivet begæring til Retten om at måtte fremlægge nye aktstykker i sagen og forhøje deres erstatningskrav med 248 234 USD. Kommissionen og Den Franske Republik har rejst indsigelser mod begæringen herom.

43 Ved skrivelser af henholdsvis 28. juli 1994 i sag T-480/93 og 2. august 1994 i sag T-483/93 har sagsøgerne desuden fremsat begæring om, at en skrivelse fra Kongeriget Nederlandenes faste repræsentant indgår i sagens akter. De har vedlagt denne skrivelse som bilag til de svar, de har givet på skriftlige spørgsmål fra Retten før retsmødet.

44 Ved kendelse afsagt af formanden for Fjerde Udvidede Afdeling den 26. januar 1995, er sag T-480/93 og sag T-483/93 blevet forenet.

45 Retten (Fjerde Udvidede Afdeling) har på grundlag af den refererende dommers rapport besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Parterne er som en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse, jf. procesreglementets artikel 64, blevet anmodet om skriftligt at besvare visse spørgsmål før retsmødet.

46 Parterne har afgivet indlæg og besvaret mundtlige spørgsmål fra Retten i retsmødet den 24. marts 1995.

## Parternes påstande

47 Sagsøgerne i sag T-480/93 har nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens beslutning 93/127/EØF af 25. februar 1993 og Kommissionens beslutning 93/211/EØF af 13. april 1993 annulleres.

— Fællesskabet tilpligtes at erstatte den skade, Ter Beek har lidt, og som anslås til 566 044,20 USD.

— Kommissionen tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

48 Sagsøgerne i sag T-483/93 har nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens beslutning 93/127/EØF af 25. februar 1993 og Kommissionens beslutning 93/211/EØF af 13. april 1993 annulleres.

— Fællesskabet tilpligtes at erstatte sagsøgerne den skade, de har lidt, og som anslås til 8 562 000 USD, hvortil må lægges 248 234 USD.

— Kommissionen tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

Kommissionen har støttet af Den Franske Republik og Den Italienske Republik nedlagt følgende påstande:

— Annullationspåstandene afvises fra realitetsbehandling, eller sagsøgte frifindes for disse påstande.

— Sagsøgte frifindes for sagsøgernes erstatningspåstande.

— Sagsøgerne tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

Rådet har nedlagt følgende påstand:

— Det fastslås, at der ikke i de foreliggende sager foreligger omstændigheder, der kan skabe tvivl om gyldigheden af OLT-afgørelsens artikel 109.

## Parternes anbringender og argumenter

49 Sagsøgerne har fremført seks anbringender til støtte for annullationspåstandene. Det første anbringende bygger på, at artikel 109 i OLT-afgørelsen, som danner hjemmel for den anfægtede beskyttelsesforanstaltning, er ulovlig, idet der ved denne bestemmelse tillægges Kommissionen kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger under omstændigheder, der ikke er omhandlet i traktaten. Det andet anbringende går ud på, at der foreligger en tilsidesættelse af artikel 109, stk. 1, i OLT-afgørelsen, idet Kommissionen har indført beskyttelsesforanstaltninger, selv om betingelserne herfor ikke var opfyldt. Det tredje anbringende går ud på, at der foreligger en tilsidesættelse af artikel 109, stk. 2, i OLT-afgørelsen, idet de indførte beskyttelsesforanstaltninger går videre end nødvendigt for at fjerne den påståede risiko for forstyrrelser eller forringelse af situationen i en erhvervssektor

inden for Fællesskabet eller i en af dettes regioner. Med det fjerde anbringende gøres det gældende, at der foreligger en tilsidesættelse af traktatens artikel 132, stk. 1, og artikel 133, stk. 1, samt OLT-afgørelsens artikel 101, stk. 1, idet indførelsen af et krav om overholdelse af mindstepriser som forudsætning for fritagelse for indførselstold udgør en »betinget« afgift med tilsvarende virkning. Med det femte anbringende gøres det gældende, at der foreligger en tilsidesættelse af traktatens artikel 131 derved, at Kommissionen ikke eller ikke tilstrækkeligt tog hensyn til formålene med OLT's associering. Det sjette og sidste anbringende går ud på, at der foreligger en tilsidesættelse af princippet om en omhyggelig forberedelse af retsakter samt af traktatens artikel 190, idet Kommissionen ikke eller ikke tilstrækkeligt undersøgte markedssituationen eller på tilfredsstillende måde begrundede de indførte beskyttelsesforanstaltninger.

50 Sagsøgerne har til støtte for deres erstatningspåstande anført, at Kommissionen har handlet retsstridigt ved at vedtage de anfægtede afgørelser, som direkte har forvoldt dem skade.

*Annullationspåstandene*

A — *Formaliteten*

Parternes argumenter

51 Kommissionen har støttet af intervenienterne nedlagt påstand om, at annullationspåstandene afvises fra realitetsbehandling. De anfægtede beslutninger har en generel karakter og udfolder deres virkninger for en hel erhvervssektor og berører derfor kun sagsøgerne på samme måde, som de berører enhver erhvervsdrivende, der aktuelt eller potentielt befinder sig i samme situation som dem. Der er altså tale om foranstaltninger, der finder anvendelse på objektivt fastlagte forhold, og som har retsvirkninger for abstrakt definerede almindelige persongrupper. Sagsøgerne kan derfor ikke være individuelt berørt. Det begrænsede antal virksomheder, der findes i sektoren, samt muligheden for at angive antallet og identiteten af de berørte virksomheder, som ifølge Kommissionen helt afhænger af tilfældet, kan ikke føre til et andet resultat (jf. Domstolens dom af 1.4.1965, sag 38/64, Getreide-Import mod

Kommissionen, Sml. 1965-1968, s. 45, org. ref.: Rec. s. 263, og af 16.3.1978, sag 123/77, Unicme m.fl. mod Rådet, Sml. s. 845).

52 Den har tilføjet, at sagsøgerne ikke kan påberåbe sig Domstolens dom af 17. januar 1985, sag 11/82, Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen (Sml. s. 207), for så vidt som sagsøgerne i nævnte sag anfægtede en individuel beslutning, der var stilet til en enkelt medlemsstat, mens der i den foreliggende sag er tale om en generel beslutning, der er stilet til samtlige medlemsstater.

53 Kommissionen har dog erkendt, at sagsøgeren, Ter-Beek, i sag T-480/93 og sagsøgerne, ERB og Guyana Investments, i sag T-483/93 vil kunne være individuelt berørt af den første beslutning, såfremt det godtgøres, at de havde afsluttet kontrakt om levering af delvis sleben ris fra Antillerne og i den forbindelse afsendt flere partier på det tidspunkt, hvor den første beslutning trådte i kraft. Kommissionen har dog fremhævet, at der i den forbindelse også må henses til, at den anfægtede beslutning i vidt omfang kun gentager de bestemmelser, der fandtes i De Nederlandske Antillers foranstaltning, der trådte i kraft allerede den 14. januar 1993.

54 Kommissionen har endelig bestridt, at sagsøgerne har retlig interesse i at påstå de anfægtede beslutninger annulleret, idet den første, der blev ændret ved den anden, blev ophævet den 16. juni 1993, således at annullationssøgsmålet har mistet sin genstand (jf. Domstolens kendelse af 8.3.1993, sag C-123/92, Lezzi mod Kommissionen, Sml. I, s. 809).

55 Sagsøgerne har heroverfor anført, at annullationssøgsmålet kan admitteres, idet de til medlemsstaterne rettede beslutninger (jf. artikel 5 i beslutning 93/127 af 25.2.1993 og artikel 2 i beslutning 93/211 af 13.4.1993) berører dem umiddelbart og individuelt. Beslutningerne berører dem umiddelbart, idet der ikke ved dem levnes medlemsstaterne noget skøn med hensyn til den påbudte mindstepris og de omfattede produkter. De berører dem individuelt, fordi de, som det hedder i Domstolens

dom af 15. juli 1963, sag 25/92, Plaumann mod Kommissionen (Sml. 1954-1964, s. 411, org. ref.: Rec. s. 197), befinder sig i en situation, der adskiller dem fra alle andre. De fem sagsøgere i de to sager mener nemlig, at forpligtelsen ifølge artikel 109, stk. 2, i OLT-afgørelsen til fortrinsvis at vælge foranstaltninger, der bringer mindst mulig forstyrrelse medfører en forpligtelse for Kommissionen til at indhente oplysninger om den faktiske situation og de negative følger, som beskyttelsesforanstaltningerne eventuelt vil kunne have for OLT's og de berørte virksomheders økonomi (jf. tilsvarende fortolkningen af artikel 130, stk. 3, i akten vedrørende Den Hellenske Republiks tiltrædelse i Domstolens dom i nævnte sag Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen). Sagsøgerne tilhører altså den lukkede kreds af virksomheder, hvis situation Kommissionen burde have undersøgt, før den traf beskyttelsesforanstaltningerne, og er derfor individuelt berørt af de anfægtede beslutninger. De har desuden gjort gældende, at de berørte virksomheder, såfremt Kommissionen har en sådan forpligtelse, har ret til at påberåbe sig, at denne er tilsidesat og anlægge sag på grundlag heraf.

56 Sagsøgeren, ARM, i sag T-480/93 og, Alesie, i sag T-483/93 har yderligere anført, at den omstændighed, at beslutningerne berører dem individuelt i Piraiki-Patraiki-dommens forstand fremgår dels af, at Kommissionen vidste, at de var de eneste virksomheder, der har gennemført investeringer specielt med henblik på forarbejdning af uafskallet ris hidrørende fra AVS-landene til delvis sleben ris for derved at kunne udnytte mulighederne for eksport til Fællesskabet og således opnå afgiftsfritagelse i medfør af OLT-afgørelsens artikel 101, for Kommissionen kendte dem og havde regelmæssigt haft kontakter med dem, og dels af, at deres produktion blev lammet ved beskyttelsesforanstaltningerne som følge af manglen på afsætningsmuligheder uden for Fællesskabet.

57 Sagsøgeren, Ter Beek, i sag T-480/93 og sagsøgerne, ERB og Guyana Investments, i sag T-483/93 har tilføjet, at de havde indgået kontrakt om levering af delvis sleben ris, der endnu ikke var blevet opfyldt eller som var under opfyldelse, dengang den første beslutning blev vedtaget, og at de allerede havde forsendt ris, selv om denne ris endnu ikke var blevet solgt. De tilhører altså den begrænsede og lukkede kreds af virksomheder, der blev berørt af den første beslutning, idet de ikke længere kunne opfylde indgåede kontrakter eller i det mindste ikke længere kunne opfylde

dem efter deres indhold. Kommissionen burde have været bekendt med denne særlige situation i betragtning dels af den tid, som hengik fra den franske regerings første anmodning til vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltningen, og dels de midler, som Kommissionen råder over (jf. nævnte Piraiki-Patraiki-dom samt dom af 26.6.1990, sag C-152/88, Sofrimport mod Kommissionen, Sml. I, s. 2477, præmis 12).

58 Sagsøgerne har endelig anført, at de fortsat også efter ophævelsen af de anfægtede beslutninger har interesse i at få fastslået deres ulovlighed, så længe denne ikke er anerkendt.

Rettens bemærkninger

— Den retlige interesse

59 Det bemærkes, at et annullationssøgsmål ifølge fast retspraksis kun kan admitteres, såfremt sagsøgeren har en retlig interesse i, at den anfægtede retsakt annulleres (jf. fra nyere praksis Rettens dom af 9.11.1994, sag T-46/92, Scottish Football Association mod Kommissionen, Sml. II, s. 1039, præmis 14). En sådan interesse foreligger kun, såfremt en annullation af den pågældende retsakt i sig selv kan have retsvirkninger (jf. Domstolens dom af 24.6.1986, sag 53/85, AKZO Chemie mod Kommissionen, Sml. s. 1965, præmis 21).

60 I den forbindelse bemærkes det, at ifølge traktatens artikel 176 er den institution, fra hvilken den annullerede retsakt hidrører, forpligtet til at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger. Disse foranstaltninger angår ikke retsaktens forsvinden som sådan fra Fællesskabets retsorden, der jo er det egentlige resultat af den dømmende myndigheds annullation af retsakten. De vedrører mere fjernelsen af virkningerne af de ulovlige forhold, der er fastslået i annullationsdommen. Annullation af en retsakt, der allerede er gennemført, eller som i mellemtiden

er blevet ophævet med virkning fra en bestemt dato kan derfor stadig være forbundet med retsvirkninger. For en sådan annullation medfører, at den institution, som retsakten hidrører fra, har pligt til at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger. Den berørte institution kan således finde anledning til at foretage en rimelig genoprettelse af sagsøgerens situation eller til at undgå, at der vedtages en tilsvarende retsakt (jf. Domstolens dom af 6.3.1979, sag 92/78, Simmenthal mod Kommissionen, Sml. s. 777, præmis 32, den tidligere nævnte sag, AKZO Chemie mod Kommissionen, præmis 21, og af 26.4.1988, sag 207/86, Apesco mod Kommissionen, Sml. s. 2151, præmis 16).

61 Hertil må af hensyn til Kommissionens argument på grundlag af nævnte kendelse Lezzi mod Kommissionen føjes, at der er den forskel på denne og nævnte sag, at beslutningerne om henholdsvis ændring af beslutning 93/127 af 25. februar 1993 og om ophævelse af denne beslutning som ændret, i modsætning til, hvad der blev fastslået i førstnævnte sag, ikke svarer til en blot og bar annullation af denne beslutning (jf. nævnte kendelse Lezzi mod Kommissionen, præmis 8, 9 og 10). Det må nemlig fastslås, at disse beslutninger ikke har haft nogen tilbagevirkende gyldighed.

62 Det følger af det anførte, at sagsøgerne har bevaret deres retlige interesse i at påstå de af dem anfægtede beslutninger annulleret.

— Spørgsmålet, om sagsøgerne er umiddelbart berørt

63 Det er Rettens opfattelse, at sagsøgerne er umiddelbart berørt af de anfægtede beslutninger, idet der ved disse ikke er levnet medlemsstaterne noget skøn med hensyn til indførelsen af den pågældende mindstepris og dennes størrelse.

— Spørgsmålet, om sagsøgerne er individuelt berørt

64 Efter EØF-traktatens artikel 173, stk. 2, kan enhver fysisk eller juridisk person på de i samme artikels stk. 1 fastsatte betingelser anlægge sag til anfægtelse af beslutninger, der retter sig til ham, samt til anfægtelse af beslutninger, som skønt de er udfærdiget i form af en forordning eller en beslutning rettet til en anden person, dog berører ham umiddelbart og individuelt.

65 Det bemærkes, at de anfægtede retsakter, selv om der er tale om »beslutninger« rettet til medlemsstaterne, har en almengyldig karakter, idet de finder anvendelse på de berørte erhvervsdrivende i almindelighed. Ifølge fast retspraksis mister sådanne retsakter ikke deres almengyldige karakter, fordi Kommissionen på tidspunktet for deres vedtagelse kendte identiteten af de erhvervsdrivende, som de skulle finde anvendelse på, når det er ubestridt, at de anvendes på grundlag af objektive, faktiske og retlige omstændigheder, som var fastlagt i akterne, og som er relevante i forhold til deres formål (jf. fra nyere praksis Domstolens dom af 24.11.1992, forenede sager C-15/91 og C-108/91, Buckl m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 6061, præmis 25, af 15.6.1993, sag C-213/91, Abertal m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 3177, præmis 17, og af 18.5.1994, sag C-309/89, Codorníu mod Rådet, Sml. I, s. 1853, præmis 18; Rettens kendelse af 28.10.1993, sag T-476/93, FRSEA og FNSEA mod Rådet, Sml. II, s. 1187, præmis 19, og Rettens dom af 21.2.1995, sag T-472/93, Campo Ebro m.fl. mod Rådet, Sml. II, s. 421, præmis 32).

66 Dog kan det ikke på grundlag af de anfægtede retsakters generelle karakter udelukkes, at visse erhvervsdrivende vil kunne være individuelt berørt af dem (Domstolens dom af 21.2.1984, forenede sager 239/82 og 275/82, Allied Corporation m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1005, præmis 11, af 23.5.1985, sag 53/83, Allied Corporation m.fl. mod Rådet, Sml. s. 1621, præmis 4, af 16.5.1991, sag C-358/89, Extramet Industrie mod Rådet, Sml. I, s. 2501, præmis 13, og nævnte dom i sagen Codorníu mod Rådet, præmis 19). Det kan antages, at erhvervsdrivende er individuelt berørt af en generel retsakt, der er vedtaget af en fællesskabsinstitution, såfremt deres retsstilling berøres heraf på grund af en faktisk situation, der adskiller dem fra alle andre og individualiserer dem på samme måde som en adressat (jf. i denne forbindelse de tidligere nævnte domme i sagen Plaumann mod Kommissionen, s. 414, org. ref.: Rec. s. 223, og i sagen Codorníu mod Rådet, præmis 20, samt

Domstolens kendelse af 21.6.1993, sag C-257/93, Van Parijs m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 3335, præmis 9; Rettens dom af 15.12.1994, sag T-489/93, Unifruit Hellas EPE mod Kommissionen, Sml. II, s. 1201, præmis 21, og Rettens førnævnte kendelse i sagen FRSEA og FNSEA mod Rådet, præmis 20).

67 Der må i den forbindelse henvises til, at det i praksis er fastslået, at den omstændighed, at Kommissionen i medfør af særlige bestemmelser er forpligtet til at tage hensyn til retsvirkningerne for visse borgeres situation af den retsakt, den agter at vedtage, kan individualisere disse borgere (de tidligere nævnte domme i sagerne Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen og Sofrimport mod Kommissionen).

68 Det kan i den foreliggende sag fastslås, at de anfægtede retsakter blev udstedt med hjemmel i OLT-afgørelsens artikel 109, der stort set er enslydende med artikel 130 i akten vedrørende Den Hellenske Republiks tiltrædelse, der dannede hjemmel for den beslutning, der var anfægtet i nævnte Piraiki-Patraiki-dom. Det hedder således i artikel 130 i akten vedrørende Den Hellenske Republiks tiltrædelse, at »de i medfør af stk. 2 tilladte foranstaltninger kan indebære afvigelser fra bestemmelserne i EØF-traktaten og i denne akt, for så vidt og så længe det er ubetinget nødvendigt for at nå de i stk. 1 nævnte mål. Der skal fortrinsvis vælges foranstaltninger, som mindst muligt forstyrrer fællesmarkedets funktion«. I artikel 109, stk. 2, i OLT-afgørelsen bestemmes, at »ved anvendelsen af stk. 1 skal der fortrinsvis vælges foranstaltninger, som bringer mindst mulig forstyrrelse i associeringens og Fællesskabets funktion. Disse foranstaltninger må ikke gå ud over, hvad der er absolut nødvendigt for at afhjælpe de opståede vanskeligheder«.

69 Artikel 130, stk. 3, i akten vedrørende Den Hellenske Republiks tiltrædelse er imidlertid af Domstolen i nævnte dom i sagen Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen (præmis 28) blevet fortolket således, at Kommissionen herefter »for så vidt som omstændighederne ikke konkret er til hinder derfor [skal] tilvejebringe oplysninger vedrørende de skadelige virkninger, som dens beslutning muligvis kan have for den pågældende medlemsstats økonomi [den medlemsstat, i forhold til hvilken

der er anmodet om en beskyttelsesforanstaltning] såvel som for de berørte virksomheder«, således at den kan afgøre, om den foranstaltning, som den påtænker at give tilladelse til, er i overensstemmelse med betingelserne i nævnte artikel.

70 Retten finder, at OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, hvis ordlyd ikke blot ligger tæt op ad ordlyden af artikel 130, stk. 3, i akten vedrørende Den Hellenske Republiks tiltrædelse, men som også forfølger det samme formål som sidstnævnte bestemmelse, der er at fastlægge styrken af de beskyttelsesforanstaltninger, som Fællesskabet kan vedtage, skal fortolkes på den måde, at Kommissionen, når den påtænker at træffe beskyttelsesforanstaltninger på grundlag af denne bestemmelse i det omfang omstændighederne tillader det, er forpligtet til at indhente oplysninger om de skadelige virkninger, som dens beslutning vil kunne have for vedkommende oversøiske lands eller territoriums økonomi samt for de berørte virksomheder.

71 Denne fortolkning af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, pånøder sig så meget mere, som ordningen for import til Fællesskabet af varer hidrørende fra OLT er mere liberal end tilfældet var efter den ordning, der i sin tid gjaldt i forholdet mellem Den Hellenske Republik og de øvrige medlemsstater. Efter tiltrædelsesaktens artikel 25 og 29 var det nemlig muligt i overgangsperioden fortsat at opkræve told og afgifter med tilsvarende virkning, mens der efter traktatens artikel 133 og OLT-afgørelsens artikel 101 og 102 dengang, de anfægtede retsakter blev vedtaget, skulle ske en fuldstændig afskaffelse af told og afgifter med tilsvarende virkning ved indførsel til Fællesskabet af produkter hidrørende fra OLT.

72 I betragtning af, at vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltninger på grundlag af OLT-afgørelsens artikel 109 gør indgreb i en indførselsfrihed, hvis rummelighed er større end friheden ifølge tiltrædelsesakten, har Kommissionens forpligtelse til at tage hensyn til de berørte virksomheders særlige situation i forbindelse med påtænkte begrænsninger i denne frihed følgelig i det foreliggende tilfælde været større end i forbindelse med tiltrædelsesakten.

73 Ved afgørelsen af, om sagsøgerne tilhører en begrænset gruppe erhvervsdrivende, hvis retsstilling berøres på grund af en faktisk situation, der adskiller dem fra alle andre og individualiserer dem på samme måde som en adressat (jf. de tidligere nævnte domme i sagerne Plaumann mod Kommissionen og Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen, præmis 28), må det derfor undersøges, om sagsøgerne er »berørte virksomheder« i sidstnævnte doms forstand.

74 I den forbindelse bemærkes, at det i nævnte dom i sagen Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen (præmis 28) hedder, at Kommissionen ved afgørelsen af, hvilke virksomheder der er berørt, »tillige« skal tage hensyn til »de kontrakter, som virksomhederne ... allerede har indgået, og som de helt eller delvis ville blive forhindret i at opfylde som følge [af den omhandlede foranstaltning]«. Denne dom viser gennem anvendelsen af ordet »tillige«, at forekomsten af sådanne kontrakter ikke er det eneste holdepunkt for afgrænsningen af den begrænsede gruppe af berørte virksomheder, men at også andre holdepunkter kan benyttes i den forbindelse.

75 I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren, Ter Beek, i sag T-480/93 og, ERB, i sag T-483/93 bevist, at de havde risladninger under transport til Fællesskabet på tidspunktet for vedtagelsen af den første beslutning, som den anden beslutning blot ændrede, at de sammen med de øvrige sagsøgere deltog i det den 12. januar 1993 organiserede møde mellem den faste nederlandske repræsentation og Kommissionens tjenestegrene, og at deres særlige situation følgelig var kendt af sidstnævnte.

76 Retten finder, at det på grundlag af denne situation kan lægges til grund, at sagsøgerne, Ter Beek og ERB, er berørte virksomheder (jf. den nævnte dom i sagen Sofrimport mod Kommissionen). For selv om forpligtelsen til at tage hensyn til situationen for varer, der er under transport, ikke som sådan ligesom i den i dommen i sagen Sofrimport mod Kommissionen omhandlede artikel 3, stk. 3, i Rådets forordning (EØF) nr. 2707/72 af 19. december 1972 om fastsættelse af betingelserne for anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger i markedsordningen for frugt og

grøntsager (EFT L 291, s. 3) er omhandlet i OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, følger denne forpligtelse nødvendigvis af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, på grund af den særlige interesse virksomhederne har i at beskytte deres varer under transport mod virkningerne af en beskyttelsesforanstaltning, når de pågældende virksomheder kendes eller kan identificeres, før Kommissionen vedtager en beslutning. I det foreliggende tilfælde kan det fastslås, at dette var tilfældet for de sagsøgere, der havde fremlagt deres synspunkter for Kommissionen den 12. januar 1993.

77 Hertil må føjes, at Kommissionen ikke kan gøre gældende, at dommen i sagen Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen ikke er et relevant præjudikat, fordi den anfægtede foranstaltning i nævnte sag kun havde en enkelt medlemsstat som adressat, mens de anfægtede beslutninger i den foreliggende sag har samtlige medlemsstater som adressater. Det er ikke antallet af medlemsstater, i hvilke beskyttelsesforanstaltningen finder anvendelse, men derimod den beskyttelse, som det land eller det territorium og de berørte virksomheder, over for hvilke beskyttelsesforanstaltningen tillades eller vedtages, nyder i henhold til fællesskabsretten, der har betydning. I denne henseende er der imidlertid ikke forskel på denne sag og Piraiki-Patraiki mod Kommissionen-sagen.

78 Heraf følger, at sagsøgeren, Ter Beek, i sag T-480/93 og, ERB, i sag T-483/93 er individuelt berørt af de anfægtede beslutninger.

79 Da der i sag T-480/93 og sag T-483/93 er tale om ét og samme søgsmål, er det ufornødent at tage stilling til spørgsmålet om henholdsvis sagsøgeren ARM's søgsmålskompetence i sag T-480/93 og sagsøgerne Alesie og Guyana Investments' søgsmålskompetence i sag T-483/93 (jf. Domstolens dom af 24.3.1993, sag C-313/90, CIRFS m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1125, præmis 31).

80 Af det anførte følger i det hele, at Kommissionens afvisningspåstand skal forkastes.

B — *Realiteten*

Det første anbringende: ulovligheden af hjemmelen for de anfægtede beslutninger

— Parternes argumenter

81 Sagsøgerne har gjort gældende, at de anfægtede beslutninger er ulovlige, for så vidt som de er hjemlet i en bestemmelse, der også er ulovlig, nemlig OLT-afgørelsens artikel 109, hvorefter Kommissionen kan træffe beskyttelsesforanstaltninger, såfremt anvendelsen af afgørelsen »medfører alvorlige forstyrrelser i en erhvervssektor i Fællesskabet eller i en eller flere medlemsstater eller bringer disses finansielle stabilitet udadtil i fare, eller såfremt der opstår vanskeligheder, der vil kunne medføre forringelse af situationen i en erhvervssektor inden for Fællesskabet eller i en af dettes regioner«. Denne adgang til at træffe beskyttelsesforanstaltninger under omstændigheder, der ikke er blevet angivet i traktatens artikel 134, er faktisk i strid med traktatens bestemmelser.

82 Sagsøgerne har fremhævet, at Rådet ikke kan udvide indholdet af traktatens artikel 134 ved en generel beslutning, der vedtages med hjemmel i traktatens artikel 136. Traktatens artikel 131-135 angiver ikke blot formålene med associeringen af OLT, men skaber også rettigheder og forpligtelser, som Rådet ikke engang i de beslutninger, det vedtager med hjemmel i artikel 136, stk. 2, kan gøre undtagelser fra, medmindre der udtrykkeligt er givet bestemmelser om en adgang til at vedtage undtagelsesbestemmelser som tilfældet er ifølge protokollen om import til Det Europæiske Økonomiske Fællesskab af olieprodukter raffineret på De Nederlandske Antiller, der blev indsat i en protokol, som blev vedlagt de protokoller, der findes som bilag til traktaten; traktatens artikel 132, stk. 5, hvorved bestemmelserne i traktatens kapital om etableringsretten med forbehold af de særlige bestemmelser, der vedtages i medfør af artikel 136, gøres anvendelige; traktatens artikel 133, stk. 3, hvorefter OLT kan opkræve told, samt artikel 1 i protokollen om den særlige ordning for Grønland, der findes som bilag til traktaten. De har gjort gældende, at såfremt Rådet efter artikel 136, stk. 2, generelt kunne gøre undtagelse fra traktatens artikel 131-135, ville sådanne udtrykkelige fravigelsesbestemmelser ikke have været nødvendige.

83 Sagsøgerne har desuden fremhævet, at Domstolen i dom af 13. marts 1979, sag 91/78, Hansen (Sml. s. 935, præmis 22), har fastslået, at associeringen af OLT har til formål at udstrække bestemmelserne om de frie varebevægelser inden for Fællesskabet til de lande og territorier, som er associeret med Fællesskabet, og til produkterne fra disse lande. De har tilføjet, at det af Domstolens dom af 20. april 1978, forenede sager 80/77 og 81/77, Commissionnaires réunis (Sml. s. 927, præmis 19), fremgår, at målene for de frie varebevægelser og for den fælles landbrugspolitik ikke bør stilles op som modsætninger, men derimod kombineres indbyrdes, således at de frie varebevægelser principielt er hovedsagen. Formålene med associeringen er ikke subsidiære i forhold til formålene med den fælles landbrugspolitik, der konkret forfølges med den fælles markedsordning for ris. Når denne ikke er prioriteret på en sådan måde, at bestemmelserne om den frie bevægelighed for varer hidrørende fra OLT retmæssigt kan fraviges, er alene de undtagelser fra de frie varebevægelser tilladt, som udtrykkeligt er fastlagt i traktaten.

84 Kommissionen har heroverfor anført, at Rådet ved traktatens artikel 136 er tillagt et vidt skøn, når det gælder tilpasningen af associeringsordningen for OLT til udviklingen i de snævre økonomiske forbindelser mellem disse og Fællesskabet i det hele taget, samt til den økonomiske, sociale og kulturelle udvikling i OLT. Rådet kan derfor under iagttagelse af de principper for associeringen, der er blevet fastlagt i bestemmelserne i traktatens fjerde del, som det er sket ved OLT-afgørelsens artikel 109, indsætte en beskyttelsesklausul. En sådan klausul er retmæssig efter traktatens artikel 134, der ikke skal fortolkes bogstaveligt og stift, men på en måde, der tager højde for, at den blev vedtaget, før de fælles markedsordninger for landbrugsvarer blev skabt og toldskrankerne mellem medlemsstaterne afskaffet.

85 Rådet har som intervenient anført, at det er spørgsmålet, om OLT-afgørelsens artikel 109's lovlighed efter artikel 136, som udgør dens hjemmel, men ikke om dens lovlighed efter traktatens artikel 134, der er relevant.

86 Rådet har i den forbindelse først anført, at man må fastlægge rækkevidden af de i artikel 136 anvendte ord »med udgangspunkt i de opnåede resultater« og »på

grundlag af de principper, der er nedfældet i denne traktat«, for at fastslå grænserne for de beføjelser, det råder over. Den omstændighed, at Rådet skal vedtage en afgørelse om associeringen af OLT »med udgangspunkt i de opnåede resultater« indebærer, at det skal lægge vægt på den erfaring, der er opnået ved anvendelsen af de tidligere afgørelser, samt på forbindelserne med AVS-staterne, mens »de principper, der er nedfældet i denne traktat« ikke blot betyder principperne i traktatens artikel 131, men desuden principperne i traktatens artikel 1-7 såvel som målene med den fælles landbrugspolitik eller de generelle principper, der er anerkendt i retspraksis, f.eks. princippet om fællesskabspræferencen (jf. Domstolens dom af 13.3.1968, sag 5/67, Beus, Sml. 1965-1968, s. 469, org. ref.: Rec. s. 125, på s. 142, og af 11.10.1990, sag C-46/89, SICA og Sipefel mod Kommissionen, Sml. I, s. 3621, præmis 29).

87 Sagsøgerne har imødegået dette synspunkt og har anført, at de »opnåede resultater«, der kan lægges til grund, ikke kan vedrøre forbindelserne med AVS-staterne, idet der herved sker en underkendelse af den privilegerede stilling, der skal gives OLT i forhold til AVS-staterne. De har desuden gjort gældende, at princippet om fællesskabspræferencen ikke kan have afgørende betydning for produkter hidrørende fra OLT, idet disse ved traktatens artikel 132, stk. 1, er blevet ligestillet med produkter fra Fællesskabet.

88 Rådet har dernæst gjort gældende, at det inden for de nævnte grænser råder over et vidt skøn, når det gælder vedtagelsen af afgørelser om associeringen af OLT under forudsætning af, at det respekterer hovedformålet med denne associering, som er at sikre, at disse afgørelser under ét tilgodeser OLT's interesser og begunstiger deres udvikling. Der består således en mulighed for, at visse bestemmelser i disse afgørelser på enkelte punkter giver Fællesskabets fælles landbrugspolitik forrangen for OLT's interesser. I det foreliggende tilfælde opfylder afgørelsens artikel 109 samtlige krav efter traktatens artikel 136 og er således ikke ulovlig. Dette synspunkt er blevet bekræftet af generaladvokat Jacobs i hans forslag til afgørelse i sag C-260/90 (Domstolens dom af 12.2.1992, Leplat, Sml. I, s. 643, jf. s. 654).

89 Sagsøgerne har heroverfor anført, at EØF-traktatens artikel 3, litra k), hvortil i dag svarer EF-traktatens artikel 3, litra r), hvorefter formålet med associeringen af OLT er at »forøge samhandelen«, udelukker, at en rådsafgørelse om ordningen for OLT kan begrænse samhandelen mellem OLT og Fællesskabet, selv om en sådan afgørelse skulle fremme udviklingen af OLT. De har desuden anført, at generaladvokat Jacobs i førnævnte forslag til afgørelse betonede kravet om, at enhver begrænsning fra Rådets side af OLT's beføjelse til at indføre told skal begrundes udførligt. Men den anfægtede beslutning indeholder ingen begrundelse for adgangen til at træffe beskyttelsesforanstaltninger.

— Rettens bemærkninger

90 Retten finder, at dette anbringende rejser spørgsmålet, om Rådet har kunnet indsætte en beskyttelsesklausul i en afgørelse vedrørende OLT's associering med Fællesskabet, der blev vedtaget med hjemmel i traktatens artikel 136, stk. 2.

91 I den forbindelse bemærkes for det første, at de OLT, som visse medlemsstater har særlige forbindelser med, er knyttet til Fællesskabet ved en associeringsordning, hvis regler findes i traktatens fjerde del. Heraf følger, at selv om OLT har en gunstigere stilling end andre lande, der er associeret med Fællesskabet, har de dog ikke tiltrådt dette. OLT deltager således ikke i den fælles landbrugspolitik, og ordningen om fri bevægelighed for varer mellem OLT og Fællesskabet, som den følger af traktatens fjerde del, har ikke til formål at etablere et indre marked i lighed med det marked, der er oprettet ved traktaten mellem medlemsstaterne.

92 For det andet må det fremhæves, at iværksættelsen af associeringsordningen mellem OLT og Fællesskabet, der er omhandlet i traktatens artikel 131-135, er en dynamisk proces, hvis nærmere retningslinjer i medfør af traktatens artikel 136 efter udløbet af en gennemførelseskonvention for den første periode på fem år skal

fastlægges ved en enstemmig afgørelse truffet af Rådet »på grundlag af de principper, der er nedfældet i denne traktat«, og »med udgangspunkt i de opnåede resultater«.

93 Det skal i den forbindelse allerførst fremhæves, at henvisningen til »de principper, der er nedfældet i denne traktat«, ikke blot gælder principperne i traktatens fjerde del, men også alle de principper, der findes i traktaten og navnlig i opregningen i traktatens første del, der bærer overskriften »principperne«. De gennemførelsesafgørelser, som Rådet vedtager i henhold til traktatens artikel 136, stk. 2, skal derfor bidrage til at udbygge associeringen af OLT med henblik på at forøge samhandelen og i fællesskab at fremme den økonomiske og sociale udvikling [EØF-traktatens artikel 3, litra k)], uden at dette kommer indførelsen af en fælles politik på landbrugsområdet til skade [EØF-traktatens artikel 3, litra d)]. Rådet må derfor bringe de forskellige principper i traktaten i samklang (jf. i lighed hermed Domstolens domme af 24.10.1973, sag 5/73, Balkan-Import-Export, Sml. s. 1091, præmis 29, og sag 10/73, Rewe-Zentral, Sml. s. 1175, præmis 20, Domstolens dom af 29.2.1984, sag 37/83, Rewe-Zentral, Sml. s. 1229, præmis 18, 19 og 20, og af 11.7.1989, sag 195/87, Cehave, Sml. s. 2199, præmis 21).

94 Det skal dernæst tilføjes, at Rådet, når det træffer de hermed nødvendige valg, også skal tage hensyn til »de opnåede resultater«, således at associeringsordningen til stadighed bringer gennemførelsen af de formål, der er angivet i traktatens fjerde del, nærmere (jf. Domstolens dom af 26.10.1994, sag C-430/92, Nederlandene mod Kommissionen, Sml. I, s. 5197, præmis 22). Det har Rådet netop gjort med vedtagelsen i tidens løb af de forskellige afgørelser om associeringen af OLT med Fællesskabet. Således blev en beskyttelsesklausul i Fællesskabets favør, da der var blevet indført toldfritagelse ved indførsel af varer hidrørende fra OLT, indført i gennemførelsesafgørelsen (artikel 15, stk. 2, i Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29.9.1970, EFT L 282, s. 83). Specielt hvad angår indførslen af landbrugsprodukter hidrørende fra OLT, har denne altid været omfattet af en særlig ordning, der gradvist liberaliserede indførslen til Fællesskabet af disse produkter og samtidig beskyttede iværksættelsen af den fælles landbrugspolitik og fællesskabspræferencen (jf. artikel 10, andet afsnit, i Rådets afgørelse 64/349/EØF af 25.2.1964, JO L 1964, 93,

s. 1472; artikel 2, stk. 2, i Rådets afgørelse 70/549 af 29. september 1970; artikel 2, stk. 2, og artikel 3, stk. 2, i Rådets afgørelse 76/568/EØF af 29.6.1976, EFT L 176, s. 8, samt artikel 4 i bilag III til denne afgørelse; artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i Rådets afgørelse 80/1186/EØF af 16.12.1980, EFT L 361, s. 1; artikel 5 i bilag III til denne afgørelse; artikel 70, stk. 2, og artikel 71, stk. 2, i Rådets afgørelse 86/283/EØF af 30.6.1986, EFT L 175, s. 1; artikel 5 i bilag III til denne afgørelse, hvilke afgørelser alle vedrører associeringen af de oversøiske lande og territorier med Det Europæiske Økonomiske Fællesskab). Det var først ved vedtagelsen af OLT-afgørelsen af 25. juli 1991, at landbrugsprodukter hidrørende fra OLT blev ligestillet med andre produkter og for første gang i forbindelse med associeringen af OLT med Fællesskabet blev omfattet af den samme ordning for fri adgang til fællesmarkedet som alle andre produkter, dvs. med toldfritagelse alene med forbehold af en eventuel anvendelse af beskyttelsesklausulen i henhold til OLT-afgørelsens artikel 109. Der er altså med OLT-afgørelsen gjort et vigtigt skridt, idet der for første gang principielt er skabt fri adgang til Fællesskabet for landbrugsprodukter hidrørende fra OLT, selv om denne adgang ved beslutningen ligeledes nødvendigvis for første gang er blevet underordnet en almindelig beskyttelsesklausul, der skal gøre det muligt for Fællesskabet i begrænset omfang at skride ind over for vanskeligheder på Fællesskabets marked som følge af den frie adgang for produkter hidrørende fra OLT til dette marked. En sådan udvikling inden for ordningen for landbrugsprodukter hidrørende fra OLT er derfor hverken i modstrid med præamblen til traktaten eller med dennes artikel 131 i det omfang, den bidrager til den økonomiske og sociale udvikling i OLT og til oprettelsen af snævre økonomiske forbindelser mellem OLT og Fællesskabet under ét.

95 Af det anførte fremgår i det hele, at Rådet retmæssigt i henhold til traktatens artikel 136, stk. 2, med henblik på at bringe principperne for associeringen af OLT med Fællesskabet og den fælles landbrugspolitik i samklang, i OLT-afgørelsen kunne indsætte en beskyttelsesklausul, hvorefter der navnlig kunne indføres restriktioner for den frie indførsel af landbrugsprodukter hidrørende fra OLT, såfremt anvendelsen af denne afgørelse medfører alvorlige forstyrrelser i en erhvervssektor i Fællesskabet eller i en eller flere medlemsstater eller bringer disses finansielle stabilitet udadtil i fare, eller såfremt der opstår vanskeligheder, der vil kunne

medføre en forringelse af situationen i en erhvervssektor inden for Fællesskabet eller i en af dettes regioner. Rådet har ikke ved at vælge denne løsning, hvorved den frie indførsel til Fællesskabet af produkter hidrørende fra OLT kun undtagelsesvis, delvis og midlertidigt begrænses, overskredet grænserne for sit skøn i henhold til traktatens artikel 136, stk. 2.

96 Hverken traktatens artikel 134 eller andre bestemmelser i traktaten eller protokoller med samme rang, der indeholder særlige bestemmelser om undtagelser fra associeringsordningen for OLT skaber, som anført af sagsøgerne (jf. ovenfor, præmis 83), tvivl om rigtigheden af dette resultat. Den objektive karakter af Rådets forpligtelse ifølge traktatens artikel 136, stk. 2, til at fastlægge de nærmere retningslinjer for associeringens gennemførelse under hensyntagen til samtlige principper i traktaten begrænses nemlig ikke ved disse bestemmelser, hvis eneste formål er at regulere særlige situationer. Ingen af disse bestemmelser har et indhold, der viser, at traktatens fædre med vedtagelsen af dem ønskede at ændre rækkevidden af traktatens artikel 136, stk. 2.

97 Det første anbringende skal følgelig forkastes.

Det andet anbringende: tilsidesættelse af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1.

— Parternes argumenter

98 Sagsøgerne har gjort gældende, at der rigtignok efter OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1, kan træffes beskyttelsesforanstaltninger, men at sådanne foranstaltninger kun kan overvejes, såfremt anvendelsen af OLT-afgørelsen medfører alvorlige forstyrrelser i en erhvervssektor i Fællesskabet eller i en eller flere medlemsstater eller bringer disses finansielle stabilitet i fare, eller såfremt der opstår vanskeligheder, der

vil kunne medføre en forringelse af situationen i en erhvervssektor inden for Fællesskabet eller i en af dettes regioner. Efter deres opfattelse har indførslerne af delvis sleben ris hidrørende fra De Nederlandske Antiller ikke kunnet og vil heller ikke kunne forstyrre risdyrkningssektoren i Fællesskabet.

99 De har i første række anført, at ris fra Fællesskabet havde en gunstig stilling på tidspunktet for de anfægtede beslutningers ikrafttræden. Denne gunstige stilling, der kom til udtryk i en stigning i priserne i februar 1993 efter en nedgang, der blev konstateret i sidste kvartal i 1992 (henholdsvis 778,17 USD i februar 1993, 724,62 USD i december 1992 og 859,32 USD i september 1992 for sleben langkornet ris med 5% brudris hidrørende fra Fællesskabet) skyldtes dels en mangelsituation som følge af tørke i Spanien og dels en devaluering af den italienske lire, der havde tilskyndet til køb på markedet. Denne mangelsituation og den gunstige stilling for ris fra Fællesskabet fortsatte, således at der ikke længere i marts 1993 var noget lager af ris fra Fællesskabet til rådighed. Der har derfor ikke foreligget nogen forstyrrelse eller trussel om forringelse af risdyrkningen i Fællesskabet, der kan begrunde beskyttelsesforanstaltningerne.

100 Sagsøgerne har dernæst henvist til, at indførslen af delvis sleben ris »fra Antillerne« umuligt har kunnet medføre forstyrrelser eller risiko for en forringelse af situationen i risdyrkningssektoren i Fællesskabet. Indførslen af delvis sleben ris fra Antillerne støder nemlig på to begrænsninger. Den er på den ene side kun mulig, såfremt efterspørgslen efter sleben langkornet ris ikke kan dækkes af selve fællesskabsproduktionen, fordi fællesskabsprisen ligger under prisen på ris fra Antillerne. Den kan derfor ikke fremkalde et tryk på priserne på fællesskabsris (jf. nedenfor, under 1.). På den anden side kan de mængder ris, der indføres fra De Nederlandske Antiller, aldrig overstige de til rådighed stående overskud fra AVS-staterne, og disse overskud har aldrig tidligere oversteget det toldkontingent, som Fællesskabet har fastsat for disse lande. Den mængde ris, der står til rådighed til forarbejdning af delvis sleben ris til sleben ris, kan altså ikke stige (jf. nedenfor, under 2.).

1. Prisniveauet

101 Sagsøgerne gør gældende, at prisen på sleben ris fra Fællesskabet skal sammenlignes med prisen på sleben ris fremstillet på grundlag af delvis sleben ris fra Antillerne. Det er den eneste måde, hvorpå priserne på ris fra Antillerne sammenlignes med priserne på ris fra Fællesskabet, for så vidt som der ikke findes delvis sleben ris hidrørende fra Fællesskabet, og De Nederlandske Antiller ikke eksporterer sleben ris. Producenterne af sleben ris i Fællesskabet køber nemlig kun uafskallet ris for at blive fri for at fremstille sleben ris i to etaper (uafskallet ris — delvis sleben ris/delvis sleben ris — sleben ris), for det sidste er dyrere. Af samme grund kan man kun forestille sig forstyrrelser på markedet for sleben ris' vedkommende: En nedgang i prisen på delvis sleben ris fra Antillerne kan medføre en nedgang i prisen på sleben ris, der på sin side kan medføre et prisfald på uafskallet ris, der er produceret i Fællesskabet.

102 Sagsøgerne gør gældende, at man for at få prisen på sleben ris, der er fremstillet af ris fra Antillerne, til prisen på delvis sleben ris fra Antillerne må lægge omkostningerne til forarbejdning efter en vis metode.

103 De har anført, at prisen på sleben ris, der er fremstillet af delvis sleben ris, lå 200 USD over prisen på sleben ris, der hidrørte fra Fællesskabet. På grundlag heraf har de fastslået, at med den pris, hvortil delvis sleben ris fra De Nederlandske Antiller dengang blev udbudt på markedet, kunne prisen på sleben ris fremstillet af denne delvis slebne ris overhovedet ikke udkonkurrere prisen på sleben ris hidrørende fra Fællesskabet. Med et sådant prisniveau var import af ris fra Antillerne kun mulig, når der ikke mere var ris fra Fællesskabet til rådighed. En sådan import ville derfor ikke have kunnet medføre en nedgang i fællesskabspriserne, der på sin side kunne udgøre en hindring for den med forordning nr. 3878/87 tilsigtede omlægning af risdyrkningen i Fællesskabet. De har tilføjet, at indica-ris for op til 70%'s vedkommende består af dampkogt, tørret ris, der er ifølge sagsøgerne er en dyrere vare, der ikke kan erstattes af ris fra Antillerne.

104 Sagsøgerne har endelig afvist, at prisniveauet for ris fra Antillerne gav dem en uforholdsmæssig høj fortjeneste, som tillod dem at sænke priserne. De har tilføjet, at man ikke, selv om dette var rigtigt, med en sådan form for mistænkeliggørelse kan begrunde vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltninger, og det så meget mindre, som overvejelser af denne art ikke optræder i de grunde, der anføres i de anfægtede beslutninger.

105 Kommissionen har heroverfor anført, at det er priserne på delvis sleben ris og ikke priserne på sleben ris, der skal sammenlignes. Der konkurreres nemlig kun på dette niveau, idet »forbrugerne« af den ris, der er omfattet af de anfægtede foranstaltninger, er de risdyrkere i Fællesskabet, der producerer sleben ris. Disse risdyrkere kan også anvende uafskallet ris fra Fællesskabet eller indført afskallet ris (»brown rice«). Det er således de forskellige råvarer, som Fællesskabets risforarbejdningsvirksomheder anvender, der er genstand for konkurrence. Imidlertid må man i betragtning af, at fællesskabsproducenterne ikke udbyder delvis sleben ris, beregne en pris på delvis sleben ris fra Fællesskabet på grundlag af prisen på uafskallet ris fra Fællesskabet og den pris, der betales ved interventionsopkøb.

106 Ifølge Kommissionen giver en sådan sammenligning til resultat, at prisen på delvis sleben ris fra Fællesskabet (767,48 USD pr. ton) før Antillernes myndigheders indførelse af en mindstepris lå klart over prisen på delvis sleben ris fra Antillerne (700 USD pr. ton). Med en sådan prisforskel var Fællesskabets producenter nødt til enten at sænke deres priser eller oplagre deres ris i afventning af bedre tider. Denne situation ville have ført til et fald i prisen på afskallet ris hidrørende fra Fællesskabet i forhold til det foregående år. Det ville for ris hidrørende fra Spanien have andraget op til 85,18% og for ris hidrørende fra Italien på op til 91,82% af interventionsprisen (jf. bilag 5 til svarskriftet). Prisen på afskallet ris hidrørende fra Fællesskabet steg først efter, at der var givet meddelelse om beskyttelsesforanstaltningerne i februar 1993.

107 Kommissionen har i øvrigt stillet spørgsmålstegn ved de priser, som sagsøgerne har benyttet til støtte for deres synspunkt. Den har tilføjet, at sagsøgerne ikke kan kritisere den for at argumentere på hypotetisk grundlag, eftersom de principielt selv

går frem på samme måde (jf. bilag 7 til stævningen i sag T-480/93 og bilag 8 til stævningen i sag T-483/93). Den har også betvivlet relevansen af de oplysninger, som den af sagsøgerne gennemførte markedsanalyse grundes på og det så meget mere, som disse stammer fra tiden efter vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltningen. Men spørgsmålet er, om de vurderinger der blev foretaget ved vedtagelsen af nævnte foranstaltninger dengang var rimelige. Desuden dækker disse oplysninger hele markedet, der i hovedsagen omfatter ris af arten japonica, mens nærværende sag vedrører indica-ris.

108 Kommissionen har anført, at den konstaterede prisforskel truede den produktionsomlægning fra ris af japonica-type (som der er overskudsproduktion af i Fællesskabet) til ris af indica-type (som der ikke produceres tilstrækkeligt af i Fællesskabet), der blev indført ved forordning nr. 3878/87, for denne forordning forudsætter, at producenterne får sikkerhed for at kunne afsætte den af dem producerede indica-ris til priser, der er garanteret ved fastsættelsen af en interventionspris. En prisnedgang vil således på den ene side give anledning til alvorlige budgetmæssige følger for Fællesskabet, der ville være nødt til at foretage massive interventionsopkøb og på den anden side på lang sigt til producenternes genoptagelse af dyrkningen af japonica-ris, hvad der ville øge interventionerne og eksportrestitutionerne.

109 Kommissionen har desuden stillet sig uforstående over for sagsøgernes argument i replikken om, at sleben ris fra Antillerne og sleben ris hidrørende fra Fællesskabet kun i ringe omfang er substituerbare, fordi sleben ris hidrørende fra Fællesskabet for 70%'s vedkommende består af dampkogt, tørret ris, og har anført, at dette argument savner relevans, idet det er risforarbejdningsvirksomhederne og ikke risdyrkerne, der gennemfører tørringen.

110 Kommissionen har endelig fremhævet, at prisen på »brown rice« hidrørende fra Surinam ligger så langt under prisen på ris fra Fællesskabet (400 USD), at sagsøgerne råder over betydelig frihed og kan modulere deres fortjeneste, når de skal fastsætte deres rispris på markedet i Fællesskabet.

111 Der hersker også uenighed mellem parterne om, hvorledes de givne priser skal »konverteres«.

2. De indførte mængder af delvis sleben ris

112 Sagsøgerne har anført, at AVS-staternes eksportkapacitet er meget begrænset. Som bevis herfor har de anført, at eksporten fra dem aldrig har oversteget fællesskabstoldkontingentet på 125 000 tons, og at de mængder, der er blevet udbudt på markedet i Fællesskabet, ikke er steget.

113 De er følgelig af den opfattelse, at AVS-staterne må træffe et valg. De må enten direkte eksportere deres »brown rice« til Fællesskabet eller eksportere den til De Nederlandske Antiller. På den måde ville importen af delvis sleben ris fra Antillerne fremstillet på grundlag af »brown rice« hidrørende fra AVS-staterne overhovedet ikke være et tilskud til den direkte import af »brown rice« hidrørende fra AVS-staterne, men ville træde i denne imports sted. For ifølge artikel 6, stk. 2, i bilag II til OLT-afgørelsen (se præmis 7) anses ris, der er forarbejdet på De Nederlandske Antiller, kun for ris hidrørende fra Antillerne, såfremt den indføres fra AVS-staterne. Da kun ris fra Antillerne i henhold til traktatens artikel 133 og artikel 101, stk. 1, i OLT-afgørelsen opnår fritagelse for told og afgifter med tilsvarende virkning, fremstilles delvis sleben ris »fra Antillerne«, der er indført til Fællesskabet, nødvendigvis på grundlag af ris, der hidrører fra en AVS-stat. De eneste AVS-stater, der har overskudsproduktion af ris, er Surinam og Guyana.

114 Sagsøgerne har anført, at AVS-staterne bestemt har interesse i at udføre deres produktion af ris til De Nederlandske Antiller, idet de dér opnår en højere pris end ved direkte eksport til Fællesskabet, hvor risen konkurrerer med amerikansk ris. Da AVS-staternes overskudsproduktion af ris er så begrænset, kan de ikke fortsat eksportere så meget til Fællesskabet, når de samtidig eksporterer ris til De Nederlandske Antiller. Ifølge sagsøgerne lå den samlede import af ris hidrørende fra De

Nederlandske Antiller og AVS-staterne i 1992 (95 855 tons heraf 40 830 fra AVS-staterne og 58 042 fra Antillerne) på samme niveau som indførslerne af ris hidrørende fra AVS-staterne i 1990 (83 857 tons) og 1991 (94 373 tons).

115 Kommissionen har heroverfor anført, at det for Fællesskabet ikke er ligegyldigt, om overskudsproduktionen af ris fra AVS-staterne eksporteres direkte til Fællesskabet eller via De Nederlandske Antiller, for så vidt som det ved den direkte import kommer til i et vist nærmere fastsat omfang at betale en ganske vist nedsat afgift, mens det ellers uden begrænsning ikke skal betale afgift. Der er således en risiko for, at hele overskudsproduktionen fra AVS-staterne indføres til Fællesskabet uden afgiftsopkrævning eller toldkontingentering via De Nederlandske Antiller. Den har ved fremlæggelsen af duplikken anført, at toldkontingentet for AVS-staterne, der er på 125 000 tons ris, blev overskredet i 1993, idet indførslerne hidrørende fra AVS-staterne og De Nederlandske Antiller under ét kom op på 179 154 tons. Endvidere androg indførslerne fra Antillerne fra september til december 1992 partier på 27 019 tons sleben ris, dvs. 11% af fællesskabsproduktionen.

116 Kommissionen har på grundlag heraf fastslået, at en sådan forøgelse af indførslerne med afgiftsfritagelse kun har kunnet føre til et fald i priserne på Fællesskabets marked.

3. De risici, som Poseidom-programmet er udsat for

117 Sagsøgerne har gjort gældende, at beskyttelsesforanstaltningerne ikke som anført i betragtningerne til den første anfægtede beslutning kan begrundes med den fare, der opstår for Poseidom-programmet til fremme af afsætningen på Guadeloupe og Martinique af ris, der produceres i Fransk Guyana. De har nemlig aldrig eksporteret til Guadeloupe eller Martinique eller haft til hensigt at gøre det, idet deres

afsætningsmuligheder i Fællesskabet var mere end tilstrækkelige. Dette bekræftes i øvrigt af den franske regering i dennes skrivelse af 14. december 1992 (se præmis 19), samt af en rapport fra Kommissionen til Rådet af 25. november 1993 (KOM (93) 555 endelig udg.) vedrørende iværksættelsen af den kommercielle ordning, hvori det blev fastslået, at der ikke eksporteredes fra Antillerne til de franske oversøiske departementer.

118 Kommissionen og intervenienten, Den Franske Republik, har heroverfor anført, at de særlige fællesskabsstøtteforanstaltninger for risproduktionen i Fransk Guyana og for afsætningen af den dér producerede ris på Guadeloupe og Martinique (artikel 3, stk. 2 og 3, i forordning nr. 3763/91, jf. præmis 9) kan komme ud for ændringer som følge af indførsel af ris fra Antillerne til lavere pris. Det følsomme rismarked i de to nævnte departementer, som indførslen af en enkelt skibsladning, der kan ske når som helst, vil være tilstrækkelig til at forstyrre, udelukker enhver korrigerende foranstaltning, der uanset arten nødvendigvis vil være truffet for sent. Kun en forebyggende beskyttelsesforanstaltning vil kunne virke efter hensigten. Kommissionen har dog tilføjet, at den i sin tid anså dette argument for betydningsfuldt, men ikke for afgørende.

— Rettens bemærkninger

119 Det må undersøges, om Kommissionen på grundlag af de oplysninger, som den rådede over på det tidspunkt, da den vedtog de anfægtede beslutninger, rimeligvis kunne lægge til grund, at betingelserne for at anvende OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1, var opfyldt.

120 Ifølge OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1, »kan« Kommissionen træffe eller tillade, at der træffes beskyttelsesforanstaltninger, »såfremt anvendelsen af [OLT-afgørelsen] medfører alvorlige forstyrrelser i en erhvervssektor i Fællesskabet eller

i en eller flere medlemsstater eller bringer disses finansielle stabilitet udadtil i fare« eller »såfremt der opstår vanskeligheder, der vil kunne medføre forringelse af situationen i en erhvervssektor inden for Fællesskabet eller i en af dettes regioner«.

121 Af denne bestemmelse fremgår det, at indførelsen af beskyttelsesforanstaltninger kun forudsætter, at én af de to deri fastsatte betingelser er opfyldt. Er det tilfældet, er Kommissionen dog ikke forpligtet til at vedtage en beskyttelsesforanstaltning, idet den dog må tage stilling i så henseende.

122 Det følger heraf, at Kommissionen inden for anvendelsesområdet for OLT-afgørelsens artikel 109 råder over et vidt skøn ikke blot med hensyn til, om de betingelser, der kan begrunde vedtagelsen af en beskyttelsesforanstaltning, er opfyldt, men også med hensyn til det principielle spørgsmål, om der skal vedtages en beskyttelsesforanstaltning. Retten skal i betragtning af disse skønsbeføjelser alene undersøge, om der ved udøvelsen heraf er begået en åbenbar fejl eller om der foreligger magtfordrejning, eller endelig om Kommissionen åbenbart har overskredet grænserne for sit skøn (jf. den nævnte dom i sagen Piraiki-Patraiki m.fl. mod Kommissionen, præmis 40).

123 Hvad den første beslutning angår fremgår det af dennes ordlyd, af sagens forskellige akter samt af Kommissionens udtalelser i retsmødet, at der i forbindelse med den blev lagt vægt på forskellige størrelser, før det blev fastslået, at det var nødvendigt at træffe beskyttelsesforanstaltninger.

124 I beslutningen fastslås det således, at prisen på usleben ris fra Fællesskabet, der som delvis sleben ris fra Antillerne kan tjene som råvare for fællesskabsproducenterne af sleben ris, fra oktober 1992 til januar 1993 faldt stærkt og derefter steg i februar 1993. Af de af Kommissionen fremlagte tal (bilag V til Kommissionens svar på skriftligt spørgsmål nr. 10 fra Retten) fremgår, at prisen på spansk usleben ris i januar 1993 androg 365 USD pr. ton, dvs. den laveste pris i produktionsåret 1992/1993, mens den i oktober 1992 nåede op på 470 USD pr. ton; prisen på italiensk ris var 402 USD pr. ton i december 1992 og nåede op på 452 USD pr. ton i

oktober 1992. I februar 1993 var prisen på spansk ris 420 USD pr. ton og prisen på italiensk ris 497 USD pr. ton. Disse tal viser, at der var sket en udvikling i lighed med udviklingen i prisen på sleben ris fra Fællesskabet, der efter de tal, sagsøgerne har fremlagt (i stævningen i sag T-480/93, punkt 54, og i stævningen i sag T-483/93, punkt 82), lå på 724,26 USD pr. ton i december 1992, mens den nåede op på 859,38 USD pr. ton i september 1992, og som er steget igen til 778,17 USD pr. ton i februar 1993, på hvilket tidspunkt de erhvervsdrivende regnede med, at der ville blive vedtaget beskyttelsesforanstaltninger (jf. *Weekly Rice Market News* af 26.1.1993, bind 74, nr. 5, bilag 2 til bilag 9 til stævningen i sag T-480/93, der indeholder en omtale af rygterne om, at der eventuelt ville blive vedtaget beskyttelsesforanstaltninger). Retten finder, at de af Kommissionen oplyste priser har sandsynligheden for sig, idet de er indhentet på et børsmarked. Selv om sagsøgerne har ytret tvivl med hensyn til størrelsen af prisfaldet for denne ristype, har de ikke kunnet komme uden om, at dette var en realitet, der også fremgår af de tal, der er nævnt i punkt 54 i stævningen i sag T-480/93 og i punkt 82 i stævningen i sag T-483/93.

125 Det bemærkes dernæst, at sagsøgerne som svar på et spørgsmål fra Retten har forbeholdt sig retten til at bestride de af Kommissionen oplyste priser efter endnu en kontrol heraf hos de uafhængige handlende, men ikke senere har fundet anledning til at komme tilbage hertil, hvilket yderligere øger troværdigheden af de af Kommissionen fremlagte tal.

126 Endelig bemærkes det, at sagsøgerne ikke kan bestride, at prisen på usleben ris af indica-type fra Fællesskabet har kunnet komme til at ligge under interventionsprisen under anbringende af, at der er sket en betydelig formindskelse af interventionslagrene. De tal, sagsøgerne har givet i stævningen og i deres besvarelser af Rettens skriftlige spørgsmål, vedrører nemlig som anført af Kommissionen i punkt 24 i svarskriftet interventionslagrene af ris af japonica-type, ikke af indica-type, og dette er ikke blevet bestridt af sagsøgerne.

127 Kommissionen har dernæst anført, at der i tidsrummet september-december 1992 blev indført ca. 27 000 tons ris hidrørende fra De Nederlandske Antiller, hvilket svarer til 11% af fællesskabsproduktionen af usleben ris. Retten skal fastslå, at

sagsøgerne ikke har bestridt dette tal. Desuden giver tabellerne i bilag 16 til stævningen i begge sager, der henholder sig til attester, der er udstedt med henblik på indførsel, af hvilke det i øvrigt fremgår, at der i første halvdel af 1992 ikke forekom indførsler af ris hidrørende fra De Nederlandske Antiller, et endnu højere tal.

128 Retten finder, at Kommissionen på grundlag af disse kendsgerninger — et stort fald i prisen på usleben ris fra Fællesskabet samtidig med en stor stigning i indførslen af delvis sleben ris fra Antillerne, der er en konkurrerende vare — retmæssigt har kunnet fastslå, at der, jf. OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1, var opstået vanskeligheder, der ville kunne medføre en forringelse af situationen i sektoren for dyrkning af indica-ris i Fællesskabet, og at der derfor kunne iværksættes beskyttelsesforanstaltninger.

129 Det bemærkes endvidere, at Kommissionen også tog andre supplerende oplysninger i betragtning, idet den fastslog, at risen fra Antillerne blev udbudt til en pris, der var betydeligt lavere en den pris, til hvilken fællesskabsris kunne udbydes, forarbejdningsgraden taget i betragtning, dvs. som delvis sleben ris, og dette bestrides ikke længere af sagsøgerne.

130 Retten finder, at Kommissionen ikke har begået en åbenbar skønsfejl ved at sammenligne priserne på de to råvarer på dette forarbejdningstrin. For hermed demonstreres først og fremmest den påpasselighed, Kommissionen har udvist ved at sammenligne de to omhandlede varer på samme forarbejdningstrin. Da ris fra Antillerne på Fællesskabets marked blev udbudt som delvis sleben ris, kunne Kommissionen rimeligvis sammenligne de to konkurrerende produkter på markedet for denne vare, og herved beregne en teoretisk pris på delvis sleben ris fra Fællesskabet. Hvad beregningen af prisen angår finder Retten, at sagsøgerne ikke har været i stand til at skabe tvivl om rigtigheden af de beregninger, Kommissionen har fremlagt, idet de blot har anført, at forarbejdningsomkostningerne og de supplerende omkostninger var for høje eller har bestridt den omregningssats, der er blevet anvendt for de forskellige forarbejdningsstadier uden videre begrundelse (jf. punkt

29 i replikken i sag T-480/93 og punkt 30 i replikken i sag T-483/93, samt parternes svar på Rettens spørgsmål nr. 10). Sagsøgerne kan endelig ikke kritisere Kommissionen for at have beregnet en teoretisk pris på delvis sleben ris fra Fællesskabet, idet den sammenligning, de selv har foreslået, også bygger på beregningen af en teoretisk pris, nemlig prisen på sleben ris fremstillet af delvis sleben ris fra Antillerne (jf. bilag 7 til stævningen i sag T-480/93 og bilag 8 til stævningen i sag T-483/93).

131 Retten finder derfor, at Kommissionen korrekt har fastslået, at der var tale om en betydelig forskel mellem prisen på ris fra Fællesskabet og prisen på ris fra Antillerne, der kunne være årsagen til, at prisen på ris fra Fællesskabet faldt voldsomt mellem september 1992 og januar 1993.

132 Kommissionen kunne desuden lovligt påberåbe sig risikoen for, at eksporten af ris fra Antillerne til de franske oversøiske departementer blev en trussel for Poseidomprogrammet til fremme af afsætningen på Guadeloupe og Martinique af ris, der er produceret i Fransk Guyana. Det er nemlig fra det tidspunkt, hvor risikoen herfor er tilstrækkelig overhængende i tilfælde af, at en sådan eksport finder sted, uden betydning, at denne faktisk endnu ikke på det tidspunkt, hvor den første foranstaltning bliver truffet, har fundet sted. Imidlertid har sagsøgerne i den foreliggende sag ikke bestridt Kommissionens udtalelser om, at risмarkedet i disse to departementer var så sårbart, at indførsel af en enkelt skibsladning ville have været nok til at bringe det i forstyrrelse. En sådan indførsel kunne ske når som helst, og en hvilken som helst genoprettende foranstaltning ville uundgåeligt være kommet for sent. Derfor kunne kun en beskyttelsesforanstaltning have de ønskede virkninger.

133 Hvad den anden beslutning angår bemærkes det indledningsvis, at den kun indeholder en ændring af den første beslutnings artikel 1, hvis bestemmelser den er en mærkbar lempelse af, idet den alene fastsætter en absolut mindstepris, der ligger klart lavere end den relative mindstepris, der blev fastsat ved den første beslutning. Kommissionen har følgelig ikke med vedtagelsen af den anden beslutning truffet en ny beskyttelsesforanstaltning, der har selvstændig betydning, men blot smidiggjort ordningen i henhold til en allerede foreliggende beskyttelsesforanstaltning. Den var

altså ikke forpligtet til på dette trin at gennemføre en fornyet undersøgelse af, om der principielt kunne vedtages beskyttelsesforanstaltninger i lighed med den undersøgelse, den havde måttet gennemføre, før den vedtog den første beslutning.

134 I øvrigt og under alle omstændigheder finder Retten, at Kommissionen rimeligvis kunne lægge til grund, at det fortsat til trods for den konkurrencemæssigt forbedrede situation for ris i april 1993 var nødvendigt at beskytte Fællesskabets risdyrkning ved opretholdelse af en beskyttelsesforanstaltning. Udsåningen af ris begynder jo i april. Det var derfor for at undgå, at japonica-ris igen blev produceret i overskud vigtigt, at Fællesskabets dyrkeres tillid til de gunstige udsigter for prisen på indica-ris ikke blev rokket. I den forbindelse har det ingen betydning, at der dengang var mangel på usleben ris fra Fællesskabet, og at prisen på denne ris var i stigning. For med den forebyggende karakter, den omtvistede foranstaltning havde som en foranstaltning til opretholdelse af produktionsniveauet for indica-ris i Fællesskabet, er det ikke situationen på tidspunktet for beslutningens vedtagelse, der havde betydning, men derimod udsigterne til en udvikling i denne situation, som kunne foregribes af Fællesskabets dyrkere. Situationen var imidlertid ikke sådan, at de havde grund til at tro, at ethvert nyt sammenbrud i prisen på ris fra Fællesskabet ville blive undgået, mens opretholdelsen af en beskyttelsesforanstaltning kunne berolige dem, idet denne foranstaltning var et klart udtryk for Kommissionens vilje til fortsat at forsvare dyrkningen af indica-ris i Fællesskabet og til herigennem at ophæve risikoen for et større fald i prisen på sådan ris. Kommissionen overskred derfor ikke, da den tillempede sin beskyttelsesforanstaltning til en ny situation, grænserne for sit skøn i henhold til OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 1.

135 Af det anførte følger i det hele, at det andet anbringende skal forkastes.

Det tredje anbringende: tilsidesættelse af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2.

136 Sagsøgerne har gjort gældende, at OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, er blevet tilsidesat med de to anfægtede beslutninger. I nævnte artikel hedder det således, at »ved anvendelsen af stk. 1 skal der fortrinsvis vælges foranstaltninger, som bringer

mindst mulig forstyrrelse i associeringens og Fællesskabets funktion. Disse foranstaltninger må ikke gå ud over, hvad der er absolut nødvendigt for at afhjælpe de opståede vanskeligheder«. Ifølge sagsøgerne går begge de anfægtede beslutninger langt ud over, hvad der er nødvendigt for at fjerne en eventuel forstyrrelse eller en eventuel risiko for forringelse af situationen for risdyrkningen i Fællesskabet.

— Den første beslutning

1. Parternes argumenter

137 Sagsøgerne har forklaret, at den relative mindstepris, der ved den første beslutning blev fastsat til 120% af importafgiften for delvis sleben ris, hindrede salg af ris fra Antillerne og udelukkede denne ris fra markedet. De investeringer, sagsøgerne har gennemført på De Nederlandske Antiller, blev derved truet, hvilket ville have skabt forstyrrelser for OLT's associering med Fællesskabet. Disse ulemper ville have været uforholdsmæssigt store i forhold til det tilsigtede mål, som var at fjerne forstyrrelser eller risikoen for forringelse af forholdene på rismarkedet i Fællesskabet. Denne beslutning blev desuden vedtaget under tilsidesættelse af »princippet om en præferencerangfølge«, idet den relative mindstepris, der skulle gælde for ris fra Antillerne, var højere end prisen på ris hidrørende fra tredjelande, hvilket gav ris hidrørende fra OLT en ringere stilling end den, som ris fra AVS-staterne eller De Forenede Stater havde. Beskyttelsesforanstaltningen beskyttede således ikke blot dyrkningen af ris i Fællesskabet, men også indførslen af ris hidrørende fra tredjelande.

138 Kommissionen har i første række fremhævet, at den foretrak at fastsætte en mindstepris frem for midlertidigt at genindføre importafgiften, idet den var overbevist om, at den førstnævnte løsning fuldt ud kunne tilfredsstille interesserne hos Fællesskabets producenter og mindre ville berøre forarbejdningsindustrien på De Nederlandske Antiller.

139 Den har dernæst anført, at en beskyttelsesforanstaltning skal virke efter hensigten, og at den eneste måde, hvorpå forstyrrelser i risdyrkningssektoren i Fællesskabet kunne fjernes, var at fastsætte en mindstepris for ris fra Antillerne, som kunne afbøde den dårlige stilling i konkurrencen for ris fra Fællesskabet. Kommissionen har dog erkendt, at den relative mindstepris gjorde ris fra Antillerne dyrere end ris hidrørende fra tredjelande.

2. Rettens bemærkninger

140 Det må fastslås, at der med dette anbringende bliver spørgsmål om, hvorvidt Kommissionen med vedtagelsen af de anfægtede foranstaltninger har tilsidesat det i OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, udtrykte proportionalitetsprincip.

141 I den forbindelse skal det fremhæves, at formålet med OLT-afgørelsens artikel 109 udelukkende er at råde bod på de vanskeligheder, en erhvervssektor i Fællesskabet kan komme ud for, eller at hindre, at sådanne vanskeligheder opstår. Men henblik herpå tillades efter denne artikels stk. 2 kun beskyttelsesforanstaltninger, der ikke går ud over, hvad der er »absolut nødvendigt«. Heraf følger, at en beskyttelsesforanstaltning, der også fører til, at en erhvervssektor i et tredjeland beskyttes, rækker ud over formålet med OLT-afgørelsens artikel 109 og således ikke holder sig inden for det i nævnte stk. 2's forstand »absolut nødvendige«.

142 Det kan fastslås, at parterne i nærværende sag er enige om, at fastsættelsen ved artikel 1, stk. 1, i beslutning 93/127 af 25. februar 1993 af mindsteprisen til 120% af importafgiften for delvis sleben ris har gjort ris fra Antillerne dyrere på Fællesskabets marked end ris hidrørende fra tredjelande som De Forenede Stater eller AVS-landene (jf. rækkefølgen i tabellen i punkt 31 i stævningen i sag T-480/93 og i punkt 55 i stævningen i sag T-483/93, som Kommissionen ikke har rejst kritik af, jf. svarskriftet, punkt 38). Med denne bestemmelse er altså heller ikke den til fordel for

produkter fra Fællesskabet og produkter fra OLT indførte præferencefølge blevet respekteret.

143 Ved at give ris hidrørende fra AVS-landene og fra De Forenede Stater en gunstigere stilling i konkurrencen på Fællesskabets marked end ris hidrørende fra Antillerne, går artikel 1, stk. 1, i beslutningen af 25. februar 1993 ud over, hvad der var absolut nødvendigt for at afhjælpe de vanskeligheder, der var opstået for markedsføringen af ris fra Fællesskabet som følge af importen af ris fra Antillerne. Heraf følger, at denne bestemmelse udgør en tilsidesættelse af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, hvorfor den skal annulleres.

— Den anden beslutning

1. Parternes argumenter

144 Sagsøgerne har med hensyn til den anden beslutning gjort gældende, at også denne blev vedtaget under tilsidesættelse af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, idet den derved fastsatte absolutte mindstepris går ud over, hvad der er nødvendigt for at fjerne forstyrrelsen eller faren for forringelse af situationen for risdyrkningssektoren i Fællesskabet.

145 De har anført, for det første, at denne pris klart var højere end prisen på ris fra Fællesskabet og kun lidt lavere end prisen på ris fra AVS-staterne. Beskyttelsesforanstaltningerne havde til formål at beskytte dyrkningen af ris i Fællesskabet, og man må derfor sammenligne priserne på ris fra Fællesskabet med den absolutte mindstepris, der var indført for ris fra Antillerne, for at afgøre, om disse foranstaltninger er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Ris fra Antillerne havde selv i sammenligning med ris fra De Forenede Stater stadig, når henses til den amerikanske ris' bedre kvalitet, en ringere stilling i konkurrencen.

146 Sagsøgerne har i øvrigt anført, at de ikke forstår, hvorfor der ved den anden beslutning fortsat skulle gælde en absolut mindstepris. Kommissionens redegørelse i svarskriftet er ikke entydig i så henseende, idet den både som begrundelse for en lempelse af den gennemførte foranstaltning nævner en anmodning om korrigering fra den nederlandske regering og markedsvilkårene, skønt gennemførelse af en korrigering ikke har den samme rækkevidde som en lempelse af en beskyttelsesforanstaltning.

147 Sagsøgerne har tilføjet, at iværksættelsen af de anfægtede beslutninger under alle omstændigheder har haft alvorlige finansielle følger, og at beslutningerne også af denne grund udgør uforholdsmæssige foranstaltninger. Toldmyndighederne stiller nemlig krav om, at der stilles sikkerhed med et beløb, der svarer til afgiften for delvis sleben ris hidrørende fra tredjelande, men Kommissionen kunne have foreskrevet anvendelse af andre midler, der bebyrdede sagsøgerne mindre.

148 Kommissionen har heroverfor anført, at mindsteprisens niveau ifølge den anden beslutning var forholdsmæssig, idet der kun blev valgt en absolut mindstepris, hvilket i betydelig grad forbedrede den konkurrencemæssige stilling for ris »fra Antillerne«, hvad også genoptagelsen af indførslerne i april viste.

2. Rettens bemærkninger

149 Først bemærkes, at den absolutte mindstepris på 550 ECU pr. ton, der blev indført ved artikel 1 i nævnte beslutning, gjorde ris fra Antillerne dyrere end ris fra Fællesskabet, men billigere end ris hidrørende fra AVS-landene og De Forenede Stater. De samme prisforhold følger både af tabellen i punkt 35 i stævningen i sag T-480/93 og i punkt 61 i stævningen i sag T-483/93 samt af de beregninger, Kommissionen har gengivet i punkt 42 i svarskriftet i sag T-480/93 og i punkt 42 i svarskriftet i sag T-483/93.

150 Dernæst bemærkes det, at det af bilag 23 til replikken i sag T-480/93 og bilag 24 til replikken i sag T-483/93 fremgår, at der i april 1993 blev importeret 8 400 tons ris fra Antillerne til Fællesskabet. Det bemærkes, at dette tal repræsenterer den tredjestørste månedlige import i perioden september 1992 — maj 1993, og at denne import sandsynligvis blev gennemført i løbet af ca. femten dage efter ikrafttrædelsen af den anden beslutning, der blev vedtaget den 13. april 1993 og offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* den 14. april 1993.

151 Sagsøgerne har følgelig ikke, når henses til disse omstændigheder, godtgjort, at Kommissionen har overskredet sin skønsmargen ved i den anden beslutning at fastsætte den absolutte mindstepris til 550 ECU pr. ton, eller at denne foranstaltning gik ud over, hvad der var absolut nødvendigt for at afhjælpe de vanskeligheder, der var opstået for dyrkningen af indica-ris i Fællesskabet, jf. OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2. Ved denne beslutning fik ris fra Antillerne kun en ringere stilling i konkurrencen i forhold til ris fra Fællesskabet. Navnlig beviser den massive import af ris fra Antillerne i anden halvdel af 1993, at forskellen i prisen på ris fra Antillerne og prisen på amerikansk ris var høj nok til at neutralisere den amerikanske ris' bedre kvalitet.

152 I øvrigt bemærkes det vedrørende argumentet om, at beslutningen under alle omstændigheder er uforholdsmæssig, idet dens gennemførelse ved toldmyndighederne, der stiller krav om sikkerhedsstillelse med et beløb svarende til afgiften på delvis sleben ris, har alvorlige finansielle følger, at selv om dette skulle være tilfældet, er der ikke tale om en nødvendig følge af den anfægtede beslutning, men udelukkende om en adfærd fra de nationale toldmyndigheders side. At en national gennemførelsesforanstaltning er uforholdsmæssig betyder imidlertid ikke, at også den fællesskabsbeslutning, der gennemføres derved, er det. Desuden har Retten ikke kompetence til at tage stilling til en national gennemførelsesforanstaltnings lovlighed efter proportionalitetsprincippet. Spørgsmålet herom skal afgøres af de nationale domstole, som sagsøgerne havde kunnet anlægge sag ved.

153 Af det anførte følger i det hele, at den anden beslutning efter OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, er lovlig, og at det tredje anbringende i det omfang, det vedrører den anden beslutning, derfor skal forkastes.

Det fjerde anbringende: tilsidesættelse af traktatens artikel 132, nr. 1, og artikel 133, stk. 1, samt OLT-afgørelsens artikel 101, stk. 1

— Parternes argumenter

154 Sagsøgerne har anført, at en bestemmelse om, at overholdelse af mindstepriser er en forudsætning for fritagelse for indførselstold, svarer til en »betinget« afgift med tilsvarende virkning på produkter hidrørende fra et OLT. En sådan afgift med tilsvarende virkning er ligesom told forbudt ifølge traktatens artikel 132, nr. 1, og artikel 133, stk. 1, hvilket fremgår af Domstolens nævnte Leplat-dom samt af OLT-afgørelsens artikel 101.

155 Kommissionen har bestridt dette argument, idet den har fremhævet, at der i den foreliggende sag ikke er tale om en betinget afgift med tilsvarende virkning, men om en mindstepris, og at der ifølge OLT-afgørelsens artikel 109 er plads for et vist skøn ved valget af de foranstaltninger, der skal træffes.

— Rettens bemærkninger

156 Indledningsvis bemærkes det, at ifølge fast retspraksis udgør enhver ensidigt pålagt økonomisk byrde, den være sig nok så ringe, uanset betegnelse og opkrævningsmåde, som rammer indenlandske eller udenlandske varer, fordi de passerer grænsen, men som ikke er told i egentlig forstand, en afgift med tilsvarende virkning

som told, jf. traktatens artikel 9 og 12 (se Domstolens dom af 1.7.1969, forenede sager 2/69 og 3/69, Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders, Sml. 1969, s. 49, præmis 18, org. ref.: Rec. s. 211, samt fra nyere praksis Domstolens dom af 22.6.1994, sag C-426/92, Deutsches Milch-Kontor, Sml. I, s. 2757, præmis 50).

157 I det foreliggende tilfælde skal det fastslås, at der ikke opkræves nogen afgift, fordi ris fra Antillerne passerer Fællesskabets ydre grænser ved indførsel dertil. Det er nemlig kun, såfremt mindsteprisen ikke overholdes, at der skal opkræves en afgift svarende til afgiften på delvis sleben ris hidrørende fra et tredjeland. Forpligtelsen til at betale den beror ikke på, at grænsen overskrides, men derimod på, at den påbudte mindstepris ikke overholdes. Den kan derfor ikke anses for en afgift med tilsvarende virkning, der er forbudt ifølge de bestemmelser, som sagsøgerne i forbindelse med det her omhandlede anbringende har påberåbt sig.

158 Der henvises, for så vidt sagsøgerne har gjort gældende, at kravet om sikkerhedsstillelse med et beløb, der svarer til afgiften for delvis sleben ris hidrørende fra et tredjeland udgør en afgift med tilsvarende virkning, til, at kravet om denne sikkerhedsstillelse ikke følger af de anfægtede beslutninger, men er truffet i henhold til nationale myndigheders afgørelser (jf. ovenfor, præmis 154). Det kan altså ikke i noget tilfælde medføre, at de anfægtede beslutninger skal annulleres.

Det femte anbringende: tilsidesættelse af traktatens artikel 131 og af OLT-afgørelsen

— Parternes argumenter

159 Sagsøgerne har gjort gældende, at Kommissionen ved at vedtage de anfægtede beskyttelsesforanstaltninger har underkendt det ved traktatens artikel 131 fastlagte formål med OLT's associering med Fællesskabet, nemlig at fremme den økonomiske og sociale udvikling i OLT og at oprette nære økonomiske forbindelser mellem

disse og Fællesskabet som helhed, samt at tjene OLT-befolkningernes interesser og øge deres velstand for herved at lede dem frem til den økonomiske, sociale og kulturelle udvikling, som de tilstræber. Kommissionen har nemlig undladt at tage hensyn til de store investeringer, sagsøgerne har foretaget, og hvormed der er ydet et væsentligt bidrag til virkeliggørelsen af associeringens formål.

160 Kommissionen har heroverfor anført, at dette anbringende falder sammen med det første anbringende, idet en anerkendelse heraf ville umuliggøre enhver beskyttelsesforanstaltning, mens der ifølge OLT-afgørelsens artikel 109 udtrykkeligt består en adgang til at vedtage sådanne foranstaltninger.

161 Den har dog subsidiært henvist til, at de formål, der forfølges med associeringen, skal afvejes med andre interesser, som f.eks. de interesser, der varetages med den fælles landbrugspolitik, eller de oversøiske departementers interesser.

— Rettens bemærkninger

162 Det bemærkes, at dette anbringende falder sammen med det første anbringende. Når det i forbindelse med Rettens stillingtagen til dette er fastslået, at muligheden for at vedtage beskyttelsesforanstaltninger over for indførsel af produkter hidrørende fra OLT er traktatmedholdelig, er det dermed nødvendigvis fastslået, at vedtagelsen af sådanne foranstaltninger ikke lægger sig i vejen for virkeliggørelsen af associeringens formål, således som disse er angivet i traktatens artikel 131. Af de ovenfor (præmis 90-97) anførte grunde, skal dette anbringende også forkastes.

Det sjette anbringende: tilsidesættelse af princippet om en omhyggelig forberedelse af retsakter og af traktatens artikel 190

— Parternes argumenter

163 Sagsøgerne har anført, at Kommissionen har tilsidesat princippet om en omhyggelig forberedelse af retsakter, idet den ikke i tilstrækkelig grad undersøgte, om det var nødvendigt at vedtage beskyttelsesforanstaltninger, og ikke nøjere så på, hvilke følger disse ville få for Antillernes økonomi og de berørte virksomheder.

164 De har anført, at denne mangel på påpasselighed giver sig udtryk i en tilsidesættelse af begrundelsespligten ifølge traktatens artikel 190. Begrundelsen for de to beslutninger burde i det foreliggende tilfælde have været særlig udtrykkelig og fuldstændig, idet beslutningerne fraviger den frie bevægelighed for varer mellem Fællesskabet og OLT. Men begrundelsen for den første beslutning er ikke underbygget og/eller er uforståelig på seks punkter, mens begrundelsen til den anden beslutning gør begrundelsen til den første endnu mere uklar. Disse seks punkter vedrører sammenligningen af priserne, de farer, den fælles landbrugspolitik og produktionen af ris i Fransk Guyana udsættes for, sammenhængen mellem risikoen for stigninger i importen af ris fra Antillerne og (faren for) den påståede forstyrrelse eller forringelse.

165 De har herudover gjort gældende, at begrundelsen til den anden beslutning er uforenelig med begrundelsen til den første beslutning. Den anden beslutning er jo en forlængelse af den første, og den deri fastsatte absolutte mindstepris skulle derfor have været fastsat på grundlag af de samme kriterier som dem, der var afgørende ved fastsættelsen af den relative mindstepris i den første beslutning, dvs. interventionsprisen og/eller produktionsomkostningerne for ris produceret i Fællesskabet. Sagsøgerne har imidlertid fastslået, at den absolutte mindstepris, der blev fastsat ved den anden beslutning er 170 ECU lavere pr. ton end den relative mindstepris, der blev fastsat i den første beslutning. De har heraf udledt, at denne forskel må kunne hidrøre enten fra en lavere interventionspris eller fra en mindskelse af produktionsomkostningerne for ris produceret i Fællesskabet.

166 Sagsøgerne har fastslået, at interventionsprisen bestemt ikke gik ned, men tværtimod steg i tiden mellem vedtagelsen af den første beslutning og vedtagelsen af den anden beslutning. Nedsættelsen af mindsteprisen (den anden beslutnings absolutte mindstepris sammenlignet med den første beslutnings relative mindstepris) må derfor skyldes en mindskelse af produktionsomkostningerne af en sådan størrelse, at den både har kunnet neutralisere den lavere interventionspris og nedsættelsen på 170 ECU af den ved den første beslutning fastsatte relative mindstepris.

167 Sagsøgerne har på grundlag heraf fastslået, at enten er den første beslutning baseret på en åbenbar skønsfejl, i kraft af hvilken Kommissionen har fastsat en alt for høj relativ mindstepris, eller også er den anden beslutning grundet på oplysninger, som hverken er blevet meddelt dem eller Retten.

168 Ifølge sagsøgerne forklares det heller ikke i begrundelsen til den anden beslutning, hvorfor beskyttelsesforanstaltningen skulle finde anvendelse frem til den 31. august 1993.

169 Kommissionen har ikke specielt imødegået dette anbringende, men har henvist til de argumenter, den har fremført for de anfægtede beslutningers lovlighed.

— Rettens bemærkninger

170 Det bemærkes, at ifølge fast retspraksis skal spørgsmålet om, hvorvidt en retsakts begrundelse er fyldestgørende, ikke blot vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår (jf. Domstolens dom af 14.2.1990, sag C-350/88, Delacre m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 395, præmis 16, og Rettens dom af 5.6.1992, sag T-26/90, Finsider mod Kommissionen, Sml. II, s. 1789, præmis 70).

171 Der ses imidlertid i tiden før vedtagelsen af den første beslutning samt i tiden mellem den første og den anden beslutnings vedtagelse at have været mange direkte eller indirekte kontakter gennem den nederlandske faste repræsentation mellem sagsøgerne og Kommissionen (jf. punkt 33 i stævningen i sag T-480/93 og punkt 57 i stævningen i sag T-483/93, der nævner det ovenfor omtalte møde den 12.1.1993, indgivelsen af skriftlig klage over beskyttelsesforanstaltningen efter den 8.3.1993, det besøg, repræsentanter for sagsøgerne aflagde i Kommissionen den 31.3.1993 samt gentagne telefoniske kontakter med Kommissionens tjenestegrene). Spørgsmålet om, hvorvidt de anfægtede beslutningers begrundelse har været fyldestgørende, skal vurderes på baggrund af disse omstændigheder.

172 Først bemærkes det, at de fem første kritiske bemærkninger til den første beslutnings begrundelse i alt væsentligt falder sammen med de ovenfor behandlede anbringender. Af Rettens stillingtagen til disse anbringender fremgår det navnlig, at sagsøgerne rådede over alle de oplysninger, der var nødvendige for at tage stilling til denne beslutnings lovlighed, og at Retten normalt har kunnet gennemføre sin efterprøvelse af denne beslutnings lovlighed på grundlag af disse oplysninger (jf. Domstolens dom af 30.9.1982, sag 108/81, Amylum mod Rådet, Sml. s. 3107, præmis 19, af 8.11.1983, forenede sager 96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 og 110/82, IAZ m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 3369, præmis 37, af 25.10.1984, sag 185/83, Rijksuniversiteit te Groningen, Sml. s. 3623, præmis 38, og nævnte dom i sagen Delacre m.fl. mod Kommissionen, præmis 15).

173 Det skal dernæst fastslås, at sagsøgernes hovedindvending mod begrundelsen for den anden beslutning går ud på, at denne ikke forklarer den store forskel på de mindstepriser, der blev fastsat ved henholdsvis den første og den anden beslutning. Retten er nået til det resultat, at den ved den første beslutning fastlagte relative mindstepris var uforholdsmæssig, og begrundelsen for den første beslutning, hvorpå fastsættelsen af denne pris støttes, er derfor ikke mere gyldig. Heraf følger, at den påståede uoverensstemmelse mellem begrundelsen til den første beslutning og begrundelsen til den anden ikke skyldes en mangelfuld begrundelse til den anden beslutning, men derimod indholdet af den første beslutning, og at der derfor ikke kan blive tale om uoverensstemmende grunde.

174 Vedrørende den påståede mangelfulde begrundelse for så vidt angår beskyttelsesforanstaltningens oprindelige gyldighedsperiode bemærkes blot, idet der henvises til artikel 3 i forordning nr. 1418/76 af 21. juni 1976, at høståret for ris slutter den 31. august.

175 Af det anførte følger, at dette anbringende skal forkastes.

*Erstatningspåstandene*

176 Det bemærkes indledningsvis, at ifølge fast retspraksis kan der kun blive tale om ansvar for Fællesskabet i henhold til traktatens artikel 215, såfremt de forskellige betingelser, der vedrører den faktisk lidte skade, årsagsforbindelsen mellem det påståede tab og den adfærd, der lægges institutionerne til last samt denne adfærds retsstridighed, er opfyldt (jf. Domstolens dom af 28.4.1971, sag 4/69, Lütticke mod Kommissionen, Sml. 1971, s. 73, præmis 10, org. ref.: Rec. s. 325). I den foreliggende sag skal erstatningssøgsmålets genstand begrænses til spørgsmålet, om Kommissionen ved i den første beslutning i strid med OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, at fastsætte en for høj relativ mindstepris har pådraget Fællesskabet ansvar, for dette er det eneste retsstridige forhold, der er blevet fastslået i forbindelse med annullationssøgsmålet. Denne begrænsning af erstatningssøgsmålets genstand medfører også, at det alene er den skade, der påstås forvoldt ved den første beslutning, der kan komme i betragtning.

A — *Den ansvarspådragende handling*

177 Det bemærkes med hensyn til grovheden af den ansvarspådragende handling, at ifølge fast retspraksis kan der, såfremt den retsakt, der påstås at have forvoldt skade, er en generel retsakt, der bygger på et økonomisk-politisk valg, kun blive tale om ansvar for Fællesskabet, »såfremt der foreligger en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private« (jf. Domstolens dom af

2.12.1971, sag 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt mod Rådet, Sml. 1971, s. 275, præmis 11, org. ref.: Rec. s. 975, og Rettens dom af 27.6.1991, sag T-120/89, Stahlwerke Peine-Salzgitter mod Kommissionen, Sml. II, s. 279, præmis 74). Det skal derfor med henblik på at bestemme grovheden af den ansvarspådragende handling, der er en forudsætning for Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold undersøges, om den første beslutning var en generel retsakt, der byggede på et økonomisk-politisk valg.

178 Sagsøgerne har anført, at de er umiddelbart og individuelt berørt af de anfægtede beslutninger, der således ikke kan anses for generelle retsakter (jf. nævnte dom i sagen Zuckerfabrik Schöppenstedt mod Rådet samt generaladvokat VerLoren van Themaat's forslag til afgørelse i sag 59/84, Tezi Textiel mod Kommissionen, dom af 5.3.1986, Sml. s. 887, på s. 889).

179 Kommissionen har derimod anført, at de anfægtede beslutninger er generelle retsakter, der utvivlsomt bygger på et økonomisk-politisk valg, og at det derfor er det strengere ansvarsgrundlag, der finder anvendelse.

180 Det bemærkes i den forbindelse for det første, at forpligtelsen til at overholde en mindstesalgspris generelt gælder for enhver erhvervsdrivende, der kan indføre ris fra Antillerne til Fællesskabet. Det fremgår dernæst af OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, at Kommissionen råder over et vidt skøn på området. Efter denne bestemmelse kan Kommissionen nemlig, når visse betingelser er opfyldt, træffe beskyttelsesforanstaltninger. Vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltninger indebærer derfor, at Kommissionen må træffe et valg, der her har tilknytning til spørgsmål vedrørende den fælles landbrugspolitik og associeringen med OLT. Heraf følger, at »... Fællesskabet kun [kan] ifalde ansvar ..., såfremt der foreligger en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private« (jf. nævnte dom i sagen Zuckerfabrik Schöppenstedt mod Rådet, præmis 11).

181 Det rokker ikke ved gyldigheden af dette resultat, at Retten i forbindelse med annullationssøgsmålet er nået til det resultat, at sagsøgerne var individuelt berørt af den første beslutning. Der skal herved henvises til, »at søgsmål i henhold til traktatens artikel 178 og 215 er indført som et selvstændigt middel, der har sin særlige betydning som et led i systemet af retsmidler, og hvis anvendelse bygger på forudsætninger, der er udformet med dets særlige formål for øje« (jf. nævnte kendelse i sagen Van Parijs m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 14).

182 Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke for én og samme retsakt, der er et udtryk for det valg, en fællesskabsinstitution har truffet på grundlag af sine skønsbeføjelser, under et erstatningssøgsmål kan gælde regler om ansvaret, hvis indhold veksler, alt efter om sagsøgeren i et konnekst annullationssøgsmål er individuelt berørt eller ej af nævnte retsakt.

183 Konstateringen under et annullationssøgsmål af, at en sagsøger er individuelt berørt af den anfægtede retsakt, der indebærer, at denne for så vidt udgør en beslutning for sagsøgeren i sagen, hindrer ikke, at samme retsakt under et erstatningssøgsmål anses for en generel retsakt (jf. i den forbindelse nævnte dom i sagen Sofrimport mod Kommissionen, præmis 25 og 26, hvori Domstolen efter at have anerkendt, at sagsøgeren var individuelt berørt, alligevel anvendte den for generelle retsakter gældende ansvarsregel).

184 Endvidere bemærkes det, at den omstændighed, at en person er individuelt berørt kun beror på visse egenskaber, der er særegne for ham eller på en faktisk situation, der adskiller ham i forhold til alle andre. Her er tale om forhold, der kun har betydning i forbindelse med spørgsmålet, om et annullationssøgsmål kan admitteres, og som ikke afhænger af den fællesskabsinstitution, der har udstedt retsakten. De kan derfor ikke være afgørende for, hvilket ansvarsgrundlag der skal benyttes.

185 Endelig bemærkes det, at ifølge Domstolens faste praksis kan under et annullationssøgsmål en retsakt, der efter sin art og rækkevidde har generel karakter, idet den finder anvendelse på de berørte erhvervsdrivende i almindelighed, dog individuelt

berøre visse af dem individuelt (nævnte dom i sagen Codorníu mod Rådet, præmis 19). Selv om denne retsakt i forbindelse med afgørelsen af, om annullationssøgsmålet kan admitteres, for de pågældende sagsøgere kan anses for en beslutning, er dette ikke til hinder for, at den fortsat har en generel karakter, idet dens egenart og særlige rækkevidde ikke ændres ved denne formalitetsafgørelse.

186 Det må altså undersøges, om den første beslutnings ulovlighed efter Rettens konstatering heraf kan antages at udgøre en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private.

Parternes argumenter

187 Sagsøgerne har anført, at de tre betingelser, der er formuleret med kravet om, at der skal foreligge en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private, er opfyldt. De har i første række anført, at de under annullationssøgsmålet har gjort gældende, at OLT-afgørelsens artikel 109 er blevet tilsidesat. De har dernæst anført, at proportionalitetsprincippet efter formuleringen heraf i OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, udgør en højere retsregel, hvorved deres interesser skal beskyttes. De har endelig anført, at deres tredje anbringende til støtte for annullationspåstandene viser, at Kommissionen har gjort sig skyldig i en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af disse bestemmelser, idet den, såfremt den havde gjort sig den ulejlighed på uafhængig måde at undersøge, om betingelserne for at vedtage beskyttelsesforanstaltninger var opfyldt, med lethed havde kunnet undgå den fejlbedømmelse af situationen, den gjorde sig skyldig i ved at træffe sådanne foranstaltninger.

188 Kommissionen har gjort gældende, at den ikke kan gøres ansvarlig, selv om den har begået en retsstridig handling ved at træffe de anfægtede beskyttelsesforanstaltninger. Den fremhæver i første række, at det ikke er godtgjort, at der foreligger en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse. En sådan krænkelse forudsætter, når der er tale om udøvelse af et skøn, at den åbenbart og groft har overskredet grænserne for udøvelsen af sine beføjelser (jf. Domstolens dom af 25.5.1978, forenede sager 83/76

og 94/76, 4/77, 15/77 og 40/77, HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 1209, præmis 6). Den eneste fejl, der måske foreligger fra Kommissionens side i den foreliggende sag, og som den i øvrigt ikke kan vedkende sig, er, at den kan have bedømt en indviklet økonomisk situation dårligt eller ikke draget de rette konklusioner af den. En sådan »fejl« kan ikke på nogen måde antages at udgøre en åbenbar og grov overskridelse af grænserne for udøvelsen af dens skønsbeføjelser. Den bestrider også, at den har overtrådt en højere retsregel til beskyttelse af sagsøgernes interesser, for ved OLT-afgørelsens artikel 109 beskyttes kun erhvervssektorer inden for Fællesskabet.

Rettens bemærkninger

189 Først bemærkes, at proportionalitetsprincippet ifølge OLT-afgørelsens artikel 109, stk. 2, er en højere retsregel til beskyttelse af private (jf. Domstolens dom af 14.1.1987, sag 281/84, Zuckerfabrik Bedburg mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 49, præmis 35-38). Den omstændighed, at kun beskyttelsesforanstaltninger, der er absolut nødvendige for at afhjælpe de opståede vanskeligheder, er tilladt, er nemlig et virkeligt udtryk for, at formålet er at beskytte borgernes interesser.

190 Det må derfor herefter undersøges, om fastsættelsen af en mindstepris for ris fra Antillerne, der bevirkede, at denne ris blev dyrere end ris hidrørende fra tredjelande, udgør en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af nævnte princip, og om Kommissionen dermed åbenbart og groft har overskredet grænserne for udøvelsen af sine beføjelser (jf. nævnte dom i sagen HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 6, samt dom af 19.5.1992, forenede sager C-104/89 og C-37/90, Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 3061, præmis 12) ved gennemførelsen af den fælles landbrugspolitik og af OLT-afgørelsens artikel 109, ved hvilken Kommissionen råder over et vidt skøn.

191 Her skal det først nævnes, at De Nederlandske Antillers finansminister den 14. januar 1993 fastsatte en mindste eksportpris, der svarede til 120% af afgiften på

delvis sleben ris, hvad der svarer til den relative mindstepris, som Kommissionen indførte ved den første beslutning. Heraf følger, at Kommissionen i den første beslutning ikke gjorde andet — i alt fald for så vidt angår det her omtvistede spørgsmål — end at gentage indholdet af den bestemmelse, det pågældende OLT's kompetente myndigheder havde vedtaget. Den knyttede blot på denne måde en fællesskabsretlig sanktionsordning til den omhandlede foranstaltning.

192 Dernæst bemærkes det, at parterne på mødet den 12. januar 1993, som der efter parternes samstemmende udtalelser ikke foreligger noget referat fra, diskuterede muligheden for, at Antillernes regering ensidigt vedtog en foranstaltning i stedet for en fællesskabsforanstaltning (jf. skrivelsen af 11.1.1993 fra Nederlandenes faste repræsentant, der er gengivet i bilag 1-9 til stævningen i sag T-480/93, og hvori der i den forbindelse tales om en mindstepris svarende til 120% af afgiften på uafskallet ris). Kommissionen har for Retten gjort gældende, at den fandt denne pris for lav, og insisterede på, at den skulle forhøjes (punkt 21 i duplikken). Sådan var situationen, da den ved skrivelse af 14. januar 1993 fra ministerpræsidenten for De Nederlandske Antiller og skrivelse af 15. januar 1993 fra Nederlandenes faste repræsentant (jf. bilag 2-3 til duplikken i begge sager) fik meddelelse om, at der var indført en mindste eksportpris, der svarede til 120% af afgiften på delvis sleben ris, og de nævnte skrivelser indeholdt intet om, at den således fastsatte mindstepris muligvis ikke var rigtigt angivet.

193 Endvidere bemærkes det, at Kommissionen først den 8. marts 1993 (jf. Nederlandenes faste repræsentants skrivelse af 22.7.1994, der findes som bilag til sagsøgernes svar på Rettens skriftlige spørgsmål) på et møde i Rådet blev gjort bekendt med, at Antillernes finansministers foranstaltning beroede på en unøjagtighed. Det står endvidere fast, at sagsøgerne ikke fra den 14. januar 1993, da Antillernes finansministers ensidige foranstaltning trådte i kraft, til den 25. februar 1993, da Kommissionens beslutning blev truffet, henvendte sig til Kommissionen for at gøre den opmærksom på den konstaterede unøjagtighed og på, at foranstaltningen som følge heraf ikke blev anvendt, skønt de vidste, at denne foranstaltning havde til formål at gøre Kommissionens vedtagelse af en beskyttelsesforanstaltning overflødig.

194 Af det anførte fremgår i det hele, at Kommissionen, da den vedtog den første beslutning, i god tro henviste til De Nederlandske Antillers regerings foranstaltning uden fra de umiddelbart berørte parter, heriblandt sagsøgerne, at være blevet underrettet om den fejl, som denne foranstaltning var behæftet med. Sagsøgerne har altså bidraget til Kommissionens uvidenhed herom. Heraf følger, at Kommissionen ikke åbenbart og groft har overskredet grænserne for udøvelsen af sine beføjelser, og at den følgelig ikke har gjort sig skyldig i en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af den højere retsregel, som proportionalitetsprincippet repræsenterer.

B — *Skaden*

Parternes argumenter

195 Sagsøgeren, Ter Beek, i sag T-480/93 og sagsøgerne, ERB og Guyana Investments, i sag T-483/93 har gjort gældende, at den skade, der blev forvoldt ved den første beslutning, var en følge af, at det derved blev umuligt at sælge ris fra Antillerne. Den første beslutning medførte for ris, der var under transport på foranstaltningens ikrafttrædelsestidspunkt, oplagrings- og forsikringsomkostninger, en forringelse af risens værdi som følge af langvarig oplagring, rentetab og diverse omkostninger. For den ris, sagsøgerne allerede havde solgt, men som endnu ikke var leveret, kunne sagsøgerne blive mødt med krav om erstatning fra de købere, der ikke havde modtaget risen. Endelig måtte sagsøgerne bære tabet af den fortjeneste, som salg og forarbejdning af risen kunne have givet.

196 Sagsøgeren, Alesie, har haft et indtægtstab som følge af en nedgang i salget.

197 I sag T-480/93 har sagsøgeren, Ter Beek, i replikken anslået det tab, selskabet hidtil har lidt, til 566 044,20 USD.

198 Sagsøgerne i sag T-483/93 har i replikken anslået det lidte tab til i alt 8 562 000 USD. Ved skrivelse af 17. juni 1994 har de fremsat anmodning om at måtte føre nye beviser i sagen samt om forhøjelse af det af dem krævede erstatningsbeløb med 248 234 USD.

199 Kommissionen har heroverfor anført, at det ikke er muligt at efterprøve rigtigheden af de oplysninger, sagsøgerne har givet med henblik på at fastlægge deres tabs nøjagtige størrelse, som følge af disse oplysningers unøjagtighed. Vedrørende den nye dokumentation, sagsøgerne har fremlagt i en skrivelse af 17. juni 1994, har Kommissionen, støttet af den franske regering ved skrivelse af 20. juli 1994, anmodet Retten om at se bort herfra og om at afvise kravet om forhøjelse af erstatningen. Den franske regering har anført, at sagsøgernes krav ifølge nævnte skrivelse ikke stemmer overens med det beløb, der er angivet i den oversigt, der er vedlagt dette brev.

Rettens bemærkninger

200 Det bemærkes indledningsvis, at det i Domstolens faste praksis er fastslået, »at på de områder, der henhører under Fællesskabets økonomiske politik, bør private, inden for rimelige grænser og uden at kunne opnå skadesløsholdelse af offentlige midler, affinde sig med, at en generel retsakt medfører visse skadelige virkninger for deres økonomiske interesser, selv om akten er erklæret for ugyldig« (jf. de nævnte domme i sagerne HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 6, og Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 13).

201 Det påståede tab, som Retten i nærværende sag skal tage i betragtning, vedrører først og fremmest de ladninger ris fra Antillerne, der ankom til havne i Fællesskabet i den første beslutnings gyldighedsperiode, idet disse ladninger medførte forskellige med oplagring forbundne omkostninger i denne periode. Retten er jo nået til det resultat, at den anden beslutning ikke på nogen måde er ulovlig, og enhver

påstået fejl ophørte derfor nødvendigvis den 13. april 1993, da denne beslutning blev vedtaget. Desuden genoptoges fra denne dato importen og dermed salget af ris fra Antillerne i Fællesskabet i betydeligt omfang (jf. i denne forbindelse desuden bilag 23 til replikken i sag T-480/93 og bilag 24 til replikken i sag T-483/93).

202 Det fremgår af sagen, at tre ladninger fra sagsøgeren, Ter Beek (sag T-480/93), i nævnte periode kommer på tale, nemlig ladningen på fartøjet »Agnès«, der afsejlede den 12. februar 1993 og ankom den 6. marts 1993 (1 216,8 tons), ladningen på fartøjet »Erria«, der afsejlede den 18. februar 1993 og ankom den 10. marts 1993 (1 072,5 tons), og ladningen på fartøjet »Combi Trader«, der afsejlede efter den 9. marts 1993 (på hvilken dato konnossement blev udstedt) og ankom den 31. marts 1993 (2 421,4 tons). De i sag T-483/93 omhandlede ladninger er ladningerne på fartøjet »Munte«, der afsejlede den 14. februar 1993 og ankom den 20. marts 1993 (2 633 tons), på fartøjet »Wind Ocean«, der afsejlede den 25. februar 1993 og ankom den 18. marts 1993 (4 175 tons), og på fartøjet »Aquilla«, der afsejlede den 11. marts 1993 og ankom den 30. marts 1993 (3 239 tons).

203 Varigheden af oplagring og den forsinkelse, hvormed salget eventuelt skete, er 38 dage (for fartøjet »Agnès«), 34 dage (for fartøjet »Erria«), og 13 dage (for fartøjet »Combi Trader«), 37 dage (for fartøjet »Munte«), 26 dage (for fartøjet »Wind Ocean«) og 14 dage (for fartøjet »Aquilla«).

204 Det må imidlertid fastslås, at disse oplagringstider ikke er unormale. Sagsøgerne i sag T-483/93 har nemlig for Retten forklaret, at salget af risladningerne skete, mens disse var undervejs eller efter deres anløb af en havn i Fællesskabet. I sidstnævnte tilfælde oplagres risen, indtil den leveres til en køber. En sådan oplagring er altså normal, også når der ikke samtidig foreligger nogen af Fællesskabet truffet beskyttelsesforanstaltning, hvilket fremgår af den oversigt (bilag 20 til replikken), som sagsøgerne har fremlagt i sag T-483/93. I denne oplyses det nemlig, at den ladning på 750 tons ris, der blev fragtet af fartøjet »Green Tiger«, der anløb Rotterdam den 3. januar 1993, endnu ikke var solgt den 25. februar 1993, dvs. 53 dage efter, og at

den ladning på 1 100 tons ris, der blev fragtet af fartøjet »Henderika Klein«, der anløb Rotterdam den 10. februar 1993, endnu ikke var solgt den 25. februar 1993, dvs. femten dage senere. Retten finder derfor, at varigheden af oplagringen, og den eventuelle forsinkelse, hvormed der som følge deraf blev solgt, ikke nødvendigvis blev større som følge af den første beslutning.

205 Dette resultat har også gyldighed for sagsøgeren, Ter Beek, i sag T-480/93, der ganske vist har gjort gældende, at selskabets risladninger normalt blev solgt ved ankomsten til en havn i Fællesskabet, men som ikke har omtalt en bestemt leverance til en køber, der blev forsinket som følge af den første beslutnings ikrafttræden. Da Retten ikke konkret har fået forelagt beviser herom, er det heller ikke muligt at fastslå, at sagsøgeren, Ter Beek, har lidt et tab, der ligger ud over visse for dets økonomiske interesser skadelige følger, der er af en sådan art, at enhver erhvervsdrivende må affinde sig dermed, når der er tale om følger af en generel retsakt, også selv om denne er erklæret for ugyldig (jf. nævnte dom i sagen HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 6).

206 Hertil skal føjes, at der fra midten af april igen blev solgt store mængder (jf. bilag 23 til replikken i sag T-480/93 og bilag 24 til replikken i sag T-483/93) på et marked, der efter sagsøgernes egne udtalelser var præget af mangel på ris hidrørende fra Fællesskabet og stigende priser, som må være kommet sagsøgerne til gode.

207 Og selv om sagsøgerne har lidt et vist tab som følge af anvendelsen af den første beslutning, var dette tab i alt fald ikke på nogen måde uforudseeligt, og de kunne således have truffet deres forholdsregler for at afværge det. Alle de nævnte fartøjer afsejlede nemlig fra De Nederlandske Antiller i den fase, hvor der blev truffet forberedelser til vedtagelsen af den første beslutning, og sagsøgerne deltog på forskriftsmæssig måde i denne fase. Det tredje fartøj, der er blevet nævnt i begge sager, afsejlede endda efter, at den første beslutning var blevet vedtaget. Selv om Fællesskabets marked var det eneste marked, hvor sagsøgerne kunne sælge som følge af priserne, der — som en følge af den fælles landbrugspolitik — var betydelig højere

dér end på verdensmarkedet, viser det i sagen oplyste, at sagsøgerne ikke kunne være ubekendt med risikoen for, at den fordel, de havde på Fællesskabets marked, og som de for første gang kunne udnytte fuldt ud efter vedtagelsen af OLT-afgørelsen, en dag kunne mistes. I *Weekly Rice Market Report* af 9. juni 1992 (bind 73, nr. 24) finder man følgende udtalelse: »importers report problems with shipments of Surinam and Guyana brown LG via the (Dutch) Antilles route. At this stage it is not yet clear, whether the problems are with sufficient carrier space or that the route is considered increasingly risky for the sellers in ... of (possible) actions by the EC Commission to close this route-gap« [»importørerne omtaler problemer med ladninger langkornet uafskallet ris hidrørende fra Surinam og Guyana, der skal over Antillerne (De Nederlandske Antiller). Det er indtil videre uafklaret, om disse problemer har med transportmulighederne at gøre, eller om denne transportvej må anses for mere og mere risikabel for sælgerne i tilfælde af (eventuelle) foranstaltninger fra Kommissionens side for at lukke denne transportindgang«] (bilag 2-9 til stævningen i sag T-480/93); og i *Weekly Rice Market Report* af 4. august 1992 (bind 73, nr. 32) finder man følgende udtalelse: »The situation with Surinam rice via so-called Curacao-Route is completely unchanged. Sellers are still trying to enter the market without paying levies, but buyers prefer to await Commission investigation« [»Situationen for ris hidrørende fra Surinam, der transporteres ad den såkaldte Curaçao-rute er absolut uforandret. Sælgerne forsøger stadig væk at komme ind på markedet uden at betale afgiften, men køberne foretrækker at afvente Kommissionens undersøgelse«] (bilag 2-9 til stævningen i sag T-480/93). Endvidere er der i flere salgskontrakter vedrørende ris hidrørende fra Antillerne, som sagsøgerne har vedlagt som bilag til deres svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten, blevet indsat klausuler om, at kontraktvilkårerne skal genforhandles, såfremt importreglerne ændres efter kontraktens afslutning. Sagsøgernes argument om, at disse klausuler kun vedrørte det tilfælde, at der skulle blive vedtaget en ny OLT-afgørelse, kan ikke lægges til grund. Den sidste OLT-afgørelse blev vedtaget i 1991, og en ny skulle således i henhold til traktatens artikel 136 tidligst vedtages i 1996. Retten finder derfor, at de nævnte klausuler gjaldt en mulig ændring af ordningen for import til Fællesskabet af ris fra Antillerne, der var fremkaldt af vedtagelsen af beskyttelsesforanstaltninger.

208 Af det anførte følger i det hele, at hverken den fejl eller den skade, sagsøgerne har påberåbt sig, er af en sådan art, at der kan blive tale om ansvar for Fællesskabet uden for kontraktforhold. Erstatningspåstandene skal derfor forkastes.

## Sagens omkostninger

209 Ifølge artikel 87, stk. 3, i Rettens procesreglement kan Retten fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Kommissionen har delvis tabt sagen, og pålægges derfor at betale sine egne omkostninger og en tredjedel af sagsøgernes omkostninger. Sagsøgerne har delvist tabt sagen, og da Kommissionen har påstået sagsøgerne tilpligtet at afholde sagens omkostninger, skal sagsøgerne derfor betale to tredjedele af deres egne omkostninger. Intervenienterne afholder deres egne omkostninger, jf. artikel 87, stk. 4, i Rettens procesreglement.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Udvidede Afdeling)

**1) Artikel 1, stk. 1, i Kommissionens beslutning 93/127/EØF af 25. februar 1993 om indførelse af beskyttelsesforanstaltninger vedrørende ris med oprindelse i De Nederlandske Antiller annulleres.**

**2) I øvrigt frifindes Kommissionen.**

**3) Kommissionen betaler sine egne omkostninger og en tredjedel af sagsøgernes omkostninger. Sagsøgerne betaler to tredjedele af deres egne omkostninger. Intervenienterne betaler deres egne omkostninger.**

Lenaerts Schintgen Briët

García-Valdecasas Bellamy

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. september 1995.

H. Jung K. Lenaerts

Justitssekretær Afdelingsformand